Z HLUBIN

PG
5038
F8A17
1895
díl 13

SBORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

Z HLUBIN.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

TŘETÍ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.
1897.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

PG
5038
F8A17
1895
d1C13

1126952

PAMÁTCE

VÍTĚZSLAVA HÁLKA.

I.

Mně byla příroda jen zrcadlem mého smutku. Já snažil se proniknouti její taje, avšak pochopil jsem pouze slast a hrůzu úplného zničení, které nás oba očekává. Já miloval ji, jako miluje vězeň šum stromu za okny svého žaláře; já mluvil k ní, jako on hovoří se stíny mihajícími se po zdich.

Z nedokončené novely.

Z dalekých cest.

I.

Sloup u cesty — poražený,
písmo na něm k nepoznání . . .
v jaký kraj ta cesta vede,
marné všecko vyptávání.

Lhostejně dál kráčí noha;
je to jako ve životě,
kde musíme trapně žíti
v horší ještě nejistotě.

II.

Na kraji lesa oheň rozdělám,
při něm se tělo z mdloby zotaví,
snad rudou ohně září zlekáni
nepřijdou ke mně vlci hltaví.

Tak učiním. — Však práce zbytečná!
Po celou noc jsem v hrozných mukách bděl,
na nejhoršího vlka pod sluncem —
na svědomí jsem vlastní zapomněl.

Opuštěný.

Omšený kámen leží
v jezera hlubině,
je mu tak teskno, bolno
v té vodní pustině.

A nad ním bílá růže
se hravě kolíbá,
ji denně zláté slunce
svým žárem zulíbá.

I bledý měsíc stříbrem
i vlny jezera,
i pestrý motýl líbá
květ její z večera.

A hluboký tu náhle
jezerem proudí sten
v snu zachvěje se kámen,
že sám tak opuštěn.

V samotě lesní.

Černé sosny, bílé břízy —
jejich tmou se motýl mihne,
sotva že ho oko stihne
a již v husté klenbě mizí.
Myšlenky mé letí za ním . . .
zde i sobě duch je cizí.

Z dálky skalní holub huká;
žalně se to v duši vkrádá,
jak proud tonů, který spřádá
neznámá a tajná ruka.
V to, jak ohlas mého srdce,
v dutém stromu datel ťuká

Vrchem dubů vítr vane,
trávu sežloutlou tam sčeří —
stane v mlází, usne v keři
zlíbav jeho růže plané.
Z těch jak slza po mé líci
list za listem dolů kane.

Smutné šero — den se krátí,
duch můj ulíť za motýlem —
líť a tak se minul cílem;
co mně nechal — život zchvátí.
Smutné šero — budu čekat . . .
bolest má se jistě vrátí.

U jezera.

Jak bolest v srdci zkonejšena časem
spí jezero — ni vlna nepohne se,
tu sotva rákos žlutým kývne klasem
a pták se k vlnám v tichém letu snese.

Pod starým dubem, jenž kdys milující
snad blažil stínem, sedávám v dne sklonku;
rád zahledím se v doubravu se tmící,
v květ jahody a v kalich modrých zvonků.

A nad hladinou jak se stíny chvějí,
jak tiše třtiny ku vlnám se nahnou,
jak blankytem oblaky bílé spějí:
tak srdcem truchlým těžké dumy táhnou.

Ó nitro moje! Tys jezero spící,
v něm červánek — sny blaha v tobě leží;
svit upomínky je ti večernicí;
noc jezero, bol tichý tebe střeží!

A jako měsíc vystupuje z mlází,
kde paprskem svým spící laně hlídá,
tak mrtvé lásky obraz v tebe vchází
a jen má píseň jemu odpovídá.

Tak sám!

Noc byla tichá — ku povzletu
jsem pokynul svým myšlenkám,
a nad krajinou dřímající
jsem s lunou stanul sám a sám.

I řeka šum svůj utajila,
i mlýnská kola spoutal sen.
jen hvězdný svit se hájem loudil
a tiše kanul na lupen.

Ve mlze jemné obzor splýval,
tu luny jas — tam stromů stín,
tu pln stříbrných růží planul,
tam z dálky tměl se vody klín.

A srdce mé tak tiché bylo,
a celý život byl mu snem,
jak dotekla by hvězda každá
se jeho strun svým paprskem.

Tu náhle v němé utišení
pad' plným proudem větrů dech,
a listí v háji — jedna píseň
a vlny v řece jeden spěch.

Na mlýnská kola voda vběhla
jak duše v náruč myšlenkám —
Ó jak jsem v tomto ruchu žití
se teprv cítil sám a sám!

Odpověď.

Jdu borem sám — nade mnou luna bledá
proráží matně černých sosen krov,
mha na větve a rosa v trávu sedá,
a stromy šumí píseň beze slov.

Ach, jak jdu dál — což to mé ucho slyší!
Jak na rakev by hroudy hřímaly . . .
a ticho zas — to větry v křoví dýší,
až ohlas vzbouzí strmé úskalí.

A jak jdu dál — mé oko v slzách taje,
všech drahých tváří vidím podoby . . .
a temno zas — to luna v stínech hraje —
či věříš, blázne, v žití za hroby?

»Snad přelud byl to,« šepcí rtové bledí,
»a přeludem jest celý život snad?« —
Bor zašuměl . . . a místo odpovědi
jen vlhký lupen na mé čelo pad'.

Hvězdám!

V svitu vašem, hvězdy jasné,
tužby své víc nezkojím,
jitro žití pro mne hasne,
o večer již nestojím.

Vím, že ve vás se neskrývá,
co duch dřív tam hledal rád,
a tak pouze jedno zbývá:
ozářit můj velký pád!

Na mýtině!

Kolem lesů černé řady,
a jen zde bor vymýtěný;
smutno všady — ticho všady —
a ty pokácené kmeny,
jež se v dálce v mlhu noří,
ční tu jako davných moří
zkamenělé, bílé pěny . . .

Jaký les to byl as prve!
Teď tu jako na bojišti,
jen pod kmeny místo krve
slziček se květy prýští.
Chudé květy — bez ozdoby —
na tom dost, že věnčí hroby.
ať se v nich má slza blýští!

V středu javor na té pláni —
zapomněli snad jej v spěchu?
Jak se chvěje, jak se sklání
v podjeseně mrazném dechu!
Snad že záhy pád svůj hádá,
neboť žluté listí střádá
pod hlavu si v žlutém mechu.

Ani pták zde nezapěje —
snad se toho ticha leká;
písní bor se nezachvěje —
snad na nové jaro čeká!
Příroda se zamyslila:
kterak dříve krásnou byla,
krásnou — ale bez člověka!

V červáncích.

Zas večer k srdci mluví tichem svým,
jak obyčejně do červánků zřím,
jak obyčejně toužím v šerou dál . . .
Hle, onen život, který sluncem hrál
a duhy kouzlil v mladistvý můj věk,
teď bledne, mizí jako červánek!
Ten přece nachem nebe rozvlní
a skály, vody, bory oslní:
však beze stopy světem spěl můj duch
jak oblaků stín přes uvadlý luh;
snem jest mu život, lásky není v něm,
nedoufá v nebe a nevěří v zem,
ni síly nemá zeptat se, proč žil,
ni odvahy zas nový hledat cíl,
ni vůle zplanout ohněm posledním!
Jak obyčejně do červánků zřím . . .

V zimě.

Strom o vše listí oloupený
jak žebral by tě o milost —
hle, to můj život bez vší ceny
i naděje i krásy prost!

Kdo v bouřných nocích zimy šeré
u krbu na strom vzpomene? —
a přece z něho dříví bere
do hasnoucího plamene . . .

Tajemství lesa.

Noc. — Doubravou jdu tmavou,
do víru krahuji
hle, krouží nad mou hlavou
a blíž se sletují.
Slyš! táhnou v teplém vzduchu
jak řady nočních duchů
a tiše veslují.

A sotva mého ucha
let jejich dotkne se,
již tajná, teskná tucha
se šíří po lese;
tu haluz v zamyšlení
a tam zas křoví v snění
tajemně pohne se.

Kdes bludička plá chvílí
jak mroucí naděje,
a kde kmen doutná shnilý,
tam zem se zachvěje;
strom něco šeptá druhu
a mezi travou v luhu
jak potu krůpěje!

Co příroda as tuší,
  že trne stráň i dol?
Co spánek její ruší? —
  Já mlčky zírám kol,
a cítím v duše hloubi,
jak s mojím bolem snoubí
  se její velký bol! . . .

Tažné ptactvo.

V zduchem se tajné vzdechy chvějí . . .
to písně mé mne opouštějí,
led smutku tuhne kol mé hrudi
tam jaro se víc neprobudí.

Co teď mi srdce rozvlnilo,
jest ptáče, jež se opozdilo,
by slétlo ke mně se závětí,
že z jara více — nepřiletí . . .

K oblakům večerním.

Vyhnanci ráje, nebem putující,
proč tíhne let váš z jihu k západu?
Či chcete struny zalehlé a tlící
k starému písně vzbouřit souladu?

Záplavy vaše v zoři purpurové
jsou kolébka, kde dříme minulost;
hle, v nachu vašem táhnou andělové,
nesouce lidstvu mír a blaženost.

Nad vámi nebe leskem ráje plane,
až svit ten spící zemi oslní,
vám z lůna v spící duši ambra kane
a temno nitra v duhy rozvlní.

Ó řekněte, proč z jihu putujete
na sever chladný v plachém běhu k nám?
Či myslíte, že vámi štěstí zkvete
a břečtan míru srdce ruinám?

Či myslíte, že v srdce rozechvělé
se blaženosti odlesk zahostí,
že struny duše dávno osiřelé
se rozezvučí touhou milosti?

Ó darmo, darmo! Lásky není více,
již minul snů a písní zlatý věk;
ó spějte, mráčky, vánkem laškujíce
ve blaha eden — k jihu nazpátek!

Však možno-li, mou duši vemte spolu!
Co tady v tužeb víru bouřlivém?
Ať roven vám bez radosti a bolu
nad světy plynu v lesku zářivém!

Na břehu.

Zkalená voda nepohnutě stojí,
v rákosí veslo s loďkou polámanou,
nad ní se v slunci mušek davy rojí,
jak lásky slzy ve tvář uplakanou;
zkalená voda nepohnutě stojí —
jak myšlenky ve pusté hlavě mojí.

I probudí se vánek v hustém sítí,
s topolů listy smutnou píseň spřádá,
pak jak by náhle touhou žádal mříti,
se v bílá ňadra vodních růží vkrádá;
i probudí se vánek v hustém sítí —
jak píseň v srdci, když svou dobu cítí.

* * *

Nad tichou vodu pnou se květy bílé
jak naděje ve srdce rozvalinách,
jak první zpěvy ve původní síle,
když ztápějí se v mocných citů vlnách;
nad tichou vodou pnou se květy bílé —
jak sny o lásce smutné a přec milé.

*

Hle, u vábný se věnec květy pojí,
hned kalich vztyčí, hned pod vodu padnou,
jak myšlenky, které se v hlavě rojí,
a hned zas mrazem skutečnosti chladnou;
hle, u vábný se květy věnec pojí —
Sem věnec ten na tichou rakev moji!

* * *

Nad jezerem se v mraku hromy nesou
a mrtvé ticho širým krajem vane,
dozvuky žalné v rákosí se třesou,
jak smutné stony lásky oplakané;
nad jezerem se v dálku hromy nesou —
leč kořenem mé lásky nezatřesou.

Blesk projel nyní tichou vodní plání
a hrom zahučel jemu ve zápětí,
a staré duby vichr k zemi sklání,
ze sítí ptactvo vyděšené letí;
blesk projel nyní tichou vodní plání —
hoj! lepší smrt, než dlouhé umírání!

Po západu.

Jen skloň se níž nad dřímající zemi
jak lásky Páně odkaz poslední,
mé srdce přikryj míru perutěmi,
ať ve svitu tvém nikdy nezvšední!

Má hvězdo bílá! Družko tajných žalů,
ty's jako touha, plna božských vnad!
Ó pomoz, hynu smutku ve návalu
a slunce mé se kloní na západ!

* * *

Ó viz ten květ, co vodní nad hladinu
tak přítulně svůj kalich klonit zná!
Hle, perly rosné leží v jeho klínu,
však pod ním hloubka dříme bezedná.

Tak srdce svého teskné rozvaliny
vždy svěžím kvítím zpěvu pokrývám,
a bych zaplašil černých bolů stíny,
nad cizím štěstím rád se usmívám!

* * *

Ó minulosti, zašlých rájů dcero,
vzpomínek dávných krbe rodinný,
proč vysýlá tvých stínů matné šero
jen zážeh mdlý ve srdce hlubiny?

Jen zaplaň žárem! Ať zas slza skane,
ať zabuší mé srdce bouřněji!
Jen když mé čelo žalem rozhlodané
se opět zjasní sladkou nadějí!

V mechu.

Nade mnou hraje černých sosen krytem
červánků teskný, plápolavý nach,
jak sladká vůně v květu nerozvitém
spí duše moje v smutných myšlenkách.

A zas ten obraz v snů mých šero září,
v mech tisknu čelo — marná naděje!
Zda slzy jsou to na mé bledé tváři,
či pouze mechu rosné krupěje?

* * *

Uvadla myrta v prvním rozkvetání,
a hvězda shasla v prvním zákmitu:
tak svět je samý bol a umírání,
a málo lásky, málo soucitu.

Ký potom div, že srdce opuštěné
zarůstá mechem, jak stráň v pustině!?
Však i ta skála pramen v údol žene
a zlato hostí v tmavé hlubině . . .

V mlze.

Mhy večerní ve divém tanci spějí
přes holá čela skalných balvanů,
jak byly by to v boje plachém reji
obrovské stíny dávných titanů.

A slunce v pádu v jejich let se noří
a v nich své šípy láme zlacené . . .
Ó takto krví srdce moje hoří,
když hledám v sobě božství ztracené.

* * *

Ó kéžby srdce v upomínek šeru
jak v mlhách měsíc zdřímlo na chvíli!
Vždyť i ten vánek usnul na jezeru
a jenom časem rákos zakvílí.

O zašlé touze zní ta píseň dumná,
o klamných snech, o věčném zápasu,
a v novém pláči hne se třtina šumná,
jak v srdci mém by našla ohlasu!

* * *

K modlitbě noční havran v mraku volá,
zem obléká se v roucho smutkové.
oltářem jejím tato skála holá,
dým z oběti — to sloupy mlhové

Posvátné ticho . . . plamen šlehne výše —
to červánků jest rudá záplava . .
Ó, z těchto žárů co to na mne dýše,
to za obět mé srdce skonává.

* * *

Na rubáš zemi nebe mlhy dává.
červánků růže v šeru uvadly,
a z hlubin nebes tajemná noc vstává
a opírá se o hor zábradlí.

S ní myšlenky mé vrátily se k zemi
a dávná touha zas mne jímala.
jak tato noc by i s hvězdami všemi
po celý den v mém srdci dřímala.

* * *

V kotouče mlhy dělí se a pojí,
jak duchů řady táhnou k měsíci.
v jich šerý plášť zem zahalena stojí,
jak před oltářem žena kající.

Slyš vzdechy její — větrů žalování,
a hvězdy v pádu — slzné křišťály . . .
Ó jaký div, že kouzlem vzpomínání
mé staré žaly v slzách zaplály!

* * *

Ó kdybych mohl unavený bolem
zde věčně státi v němém strnutí,
až velduch světa v mlze lít' by kolem
a hvězdnou se mne dotek' perutí!

Leč k čemu hostím takové sny v lebi?
Sem na ně sluncem mého nadšení!
Vždyť neurvu-li nesmrtelnost nebi,
což pak jsem víc, než mlha v jeseni?!

* * *

Ta báj života . . . kdo ji vyslech' celou
bez žalných slz a s čelem bez vrásky?
Ty její růže trní v cestu stelou,
a v posled mřeš, jak žil jsi, bez lásky!

Pak v perlách rosných tužby tvoje skanou
a v temné noci najdeš přítele,
pak hvězdy slávy v mrtvém srdci vzplanou
a bílé růže chladném na čele.

II.

Toužíme po pravdě a nalezáme nejistotu; hledáme štěstí a nalezáme bídu a smrt.

B. Pascal.

Fata morgana.

Svit kahance jak blouznivě se míhá!
V mém srdci opět starých citů spor,
slyš! — dlouhou síní truchlivě se zdvíhá
a hučí větru z venku rozhovor;
i skloním k světlu zamyšlené líce,
po nich se sveze slza vylhaná,
a zjevy divné v dál se vznášejíce
v tmách mizí jako fata morgana.

Tu svůdných žen zřím jarobujné vnady,
tu struna zní, tu zlatá kypí číš,
tam nadějí zas rozbořené hrady,
a bleskem v mraku psáno: »Zvítězíš!«
Zhas' kahanec ve divém vichrů letu,
jak role žiti smutně dohraná,
a mně se zdá, že věčnost jiných světů
jest vznešené jen fata morgana!

V dobách pokušení.

Zvuk půlnoci se tají zvolna v dáli,
i v matném srdce ustalo již ruchu,
a hvězdy svítí jakoby se bály
a známý šepot splývá k mému uchu —
Ó znám tě, znám! Jen odstup zrádný duchu!
Proč přede mnou ten závoj trháš tmavý,
na dračím křídle slétáš k mému sluchu,
tvým šepotem se krev mi v žilách staví;
proč máků vlčích květ mi vineš kolem hlavy?

Slyš, kterak šepce: »Já mám spasit tebe?
Kde tvoje smělost, jež mne vyzývala,
kde mocný žár, jímž spálit chtěl jsi nebe,
kde nadšení, jímž hruď se rozplývala
a bohem být se v klamu domnívala?
Ten vidíš svět? Ty hvězdy zlatem skvoucí?
Hle, z každé jakby smrt se usmívala;
Bůh radost má, když slyší srdce mroucí
již v křeči poslední a v beznaději tlouci.

A život, život... ty's chtěl titan býti,
a teď se lekáš i vlastního zpěvu,
ty's přemoci chtěl vášní vlnobití,
však před bojem již prosíš za úlevu. —

Ty's propadl již věčných bohů hněvu!
tvá každá radost hrobovým jest květem,
tvůj každý sen jest plný chmurných zjevů,
ty ducha spoutáš, než se vztyčí letem,
chceš růže činů svých — a zoufáš nad poupětem!«

A hrozné sny mně opět v ucho vlívá
a černým křídlem kol mé hlavy věje,
můj krvavý pot se slzami splývá
a moje skráň, hle, zimničně se chvěje
a k nebi třeští oko bez naděje!
Noc temným křídlem plaše kolem duje,
jak v slzách oko mhou se luna skvěje,
obláček bílý v modré dálce pluje —
to strážný anděl můj, jenž k nebi odletuje!

Zapomenutým!

Vy geniové nepoznaní,
jež pohltila minulost,
jímž strhán vavřín s bledých skrání,
než vyspěl v zlatých plodů skvost;
teď věčné noci — hrozné věno! —
jste se vší snahou klesli v plen,
a život váš i vaše jmeno —
toť zašlý zvuk a prázdný sen.

Ó hrozný úděl muset žíti
a bez památky umírat,
a trhat štěstí, lásky kvítí,
a jím si jenom rakev stlát!
Ó hrozný úděl: s myslí vřelou
být mrazným světa vírem hnán,
domknout se výše duší smělou,
a přece umřít — nepoznán!

Vy lidstva bludní Columbové,
teď věčnost vaší plavby břeh,
zda zaplálo vám v kráse nové,
co vítal duch váš v zemských snech?
Vy věstci božstvím oslnění,
jimž osud kletbu v úděl dal,
vy pěvci hluchých! Vaše pění
zda našlo tam svůj ideál?

Však blaze vám! — Co je ta sláva,
jež nám připadá za kořist?
Květ nerozvit, jenž opadává,
jeseně vichrem hnaný list;
je struna, kterou čas přetíná,
by nezněl nocí její kvil,
je bouře zvěst, jež uhasíná,
než příval mhy se v mračno slil.

Však jen když v plody vypučelo,
co bylo dílem dlouhých muk,
co bouře silou duší chvělo,
čím jásal vašich srdcí tluk!
Ač laur nezdobí vaše čela,
ač jméno vaše zhaslo v tmách,
přec ducha záře plná, skvělá
dlí minulosti na vlnách.

A v tom vědomí nastupuji
ve službě lidstva velkou pouť;
já vím, že ve váš přístav pluji,
že musím, musím zahynout!
Leč síla má a moje chtění,
ty nezahynou jak můj duch;
»zdar smrti!« — to mé pozdravení,
až vstoupím ve váš tichý kruh!

K číši.

Nebudu již dlouho z tebe, číše moje, píti,
vždyť co nejdřív potáhne tě šedý pavouk sítí,
ba již více nezazvoní o tvé dno mok zlatý,
v kterém často pochoval jsem žití bol i ztráty!

Hasne den a paprsk luny v tobě se již láme,
a my ještě v těžkých dumách spolu sedáváme,
a když mraky zoufalosti na mou duši lehnou,
ze dna tvého zářné blesky v lebku moji šlehnou.

Šlehnou a osvítí náhle hlubný, tmavý jícen,
čarovný kam hrad nadějí snů a tužeb zřícen,
paprskem svým ozařují mnohou upomínku
a na věnec k hrobu nosí lupen po lupínku.

Ba, vždyť jenom krásnou číší bylo ono tělo,
jež před lety v loktech mojich vínem lásky vřelo;
jak na číši, tak má ústa na rtu jejím lpěla,
až nám srdce jako číše láskou překypěla.

Leč v tom na mne ze dna číše zasyčel had skrytý . . .
a tak pohár mojí lásky zůstal nedopitý;
a já neměl ani síly sesbírati střepy,
vystrojiti mladosti své pohřeb velkolepý!

Což v životě jedna naděj, kdož se o ni stará?
Spadne hvězda — tisíc jiných na blankytu hárá!
Sem tu číši, dlouho o ni duše moje snila! —
A k mým retům číše pravdy hned se přichýlila.

Jak jí chtěla okusiti ústa moje sprahlá,
neznámá tu, tajná ruka do výše ji vtáhla;
v červáncích tam časem zírám zlaté její kraje,
hvězdami tam místo perel víno její hraje.

Darmo žehrám od té doby na ten osud kletý,
do nebe jenž číši staví a na zemi rety;
vysoko tak pramen vláhy a tak nízko ústa,
že čím výš ten pohár pravdy, tím víc žízeň vzrůstá.

Co mi zbylo? — Věčné boje s nadějí a strachem.
Pohár krásy kol mé duše mih' se v letu plachém,
pohár lásky vzala země, pohár pravdy nebe —
Tak jsem musel, moje číše, naleznouti tebe!

Ty jen všecko nahradíš mi, tvojím ve zrcadle
zaplanou mi zhaslé hvězdy, zkvetou růže svadlé:
Do tebe a z tebe moje myšlenky se pění —
věčný pochod, věčný přechod, věčné burácení!

*

Ba zdá se mi, na dně tvojím že i smrt se bleskla,
ona měla pohár z kostí, já jen pohár ze skla;
jak mi ťukla ke přípitku — hned má číše v kusy!
Ó, že vše, byť krásné, velké, zahynouti musí!

Nuž ať zhyne! Číše moje, naplním tě znova,
ať mi z tebe v duši padne záře myšlenková! —
Slyš! Zda vítr okenicí či smrt hnáty klepe?
Dopij! dopij! Čím rychleji, tím dřív bude lépe!

Z krčmy života.

Přes hory cesta neschůdná
na věčnosti pouť běží,
a na rozcestí života
rozbitá krčma leží.

Na černém štítu krvavý
je z dálky nápis znáti:
»Čeká se do dne soudného
a slzami se platí.«

Nad vraty žlutý, strhaný
se houpá věnec z chvoje,
a přijdeš blíž a poznáš hned,
že mladost je to tvoje!

Bol, hostinský, sám maso sní
a hostům dává kosti,
a víno citů posvátných
křtí vodou lhostejnosti.

Sklepnice sluje naděje
a stále ti nalívá,
však v prázdné číši bezedné
jen žluč a ocet zbývá.

Někdy se v lásku zakuklí,
pak divné řeči mate,
a líbáním tě otráví
jak hádě jedovaté.

Pak muzikantů divý rej
zoufalou hraje skočnou;
ó, kdož z nás zůstal nepohnut,
když vášně zuřit počnou!

A když si smyčce polámou
a lampa dohořívá,
na okno klepe kmotr spleen
a každý z hostů zívá.

A bludička pak šílenství
se tiše oknem vkrádá,
a v mrtvém tichu s rachotem
kývadlo času padá.

U krbu, v kterém nadšení
se míhá v záři bledé,
jen kocour zlého svědomí
své hrozné dumy přede.

Pak tetka nemoc na berlích
se na návštěvu vláčí,
a co začalo s jásáním,
to obrací se k pláči.

A když se schýlí k půlnoci,
přicválá rytíř k dvoru,
na černém oři harcuje
v kulichů hlučném sboru.

Dva hnáty s lebkou v erbu má,
kus rakve jest mu štítem,
na kosu sputí rejdovák
a ten to vezme s citem

A zpilé hosti vyhází
bez řeči do příkopu,
a kamením a hroudami
zahází jejich stopu.

A k tomu s štítu hostince
zvon pomluvy vyzvání
na šťastnou cestu na věčnost —
a nikdy na shledání.

Noční návštěva.

Hle, malá jizba kyne pod krovem,
z jejího oka bloudí plachý zrak
ve úzkých ulic hloubku závratnou,
a mořem věží, střech a komínů,
až utkví v modré dálce na horách,
jež v mlze spíce objímají kraj.
Ta jizba malá jest a chudičká
a po skrovnu zde najdeš ozdoby;
jen v pozadí se lesknou sochy dvě
na skříních, kde se v míru bratrském
v knih řadách všecky věky stýkají.
Ve první soše poznáš básníka,
jenž tak znal srdcí klamné hlubiny,
že kdyby světa žezlo složil Bůh,
on směle moh' by rámě po něm pnout:
Avonská labuť, duší zlatý klíč
a lidských povah kámen zkušebný.
Blíž něho druhý velduch pochmurný,
Beethoven, gigant, v lidském těle Bůh,
jenž ztemnělý chrám hudby posvátné
ozářil leskem luny magickým,
jenž ducha silou spolu s Byronem
dal člověku blesk vzdoru v pravici
a na trůn slávy zas jej posadil,

a učil znát jej vlastní velikost.
že člověk chvěl se žasem před sebou.
V té jizbě tito dva jen vládnuli,
ten první slunce věčně planoucí,
a druhý v letu zářná kometa,
však oba orli v ducha výšinách
a němí svědci mojich bolestí.
Nad ložem chudým visel obrázek
ve svadlém kvítí, v stužkách vybledlých,
tvář ženy, jakých není v světě víc,
těch tahů souzvuk, očí lahoda,
ten snivý ráz úsměvem zmírněný,
že zdálo se, jak se soch velduchů,
již proti ní se leskli na skříni,
pad' na čelo jí jeden paprslek
a druhý v oko jemně přimknuté.
U lože stůl pln papíru a knih
a v rámci nad ním černě zbarveném
tvář mračila se s chmurným obočím,
skráň zasmušenou vavřín ovíjel.
To Dante — zdál se dolů hleděti
na otevřenou knihu na stole.
To byla bible, tato velká poušť,
kde každý věk svou stopu zanechal,
ten na rozhraní temném světů dvou
most v zříceninách teskný, pochmurný,
ta brána, jejíž každé veřeje
v své stavbě nesou doby svojí sloh,
dům bez dveří, kde mír a prostota
se s Orientu mísí přepychem.
kde krvelačnost, pych a hniloba
se v lásce nebeské tak zrcadlí
jak bleskná mračna v jasnu tichých vod,
ta rezovatá víry kotvice,

však pevnější než ústní podání,
ten stobarevný lehkoperý pták,
jenž ve průvodu divných zázraků
v svět letí jako ševel rákosí,
jak zvěst, již vlna vlně vypráví.
A dlouho asi okem badavým,
— tím okem, které pekla propasti
kdys měřilo, jež v světla věčného
se nořit smělo hloubku tajemnou,
a v němž se chvěla jiskra zžíravá,
jak slabý odlesk divů spatřených —
nazíral velký básník do knihy,
neb na stránky již klesl hustý prach,
že písmeny pod jeho závojem
se v pološeru jizby míhaly,
jak jaté mouchy v síti pavouka.
Ten prach kles' také na stůl, na lože,
na papír, knihy, ba i na sochy.
Prach na soše na jmenu zapomnění,
jest jedna věc a stejný původ má —

A sama stála jizba ztemnělá,
nad ní vzplál den i hvězdosmavá noc,
kol ní lkal vítr, bouře hřímala,
a denně pod ní město hučelo,
jak kotel vře pln látek hořlavých,
pod nějž přikládá pilně alchemista.
Sem nikdo nepřišel — jen netopýr
do oken vrážel v letu zbloudilý,
ty sochy nikdo laurem nevěnčil —
jen plné luny světlý paprslek
tkal jim kol hlavy slávy diadem
a nahradil, co člověk zapomněl.

Tu z večera se dvéře rozlétly
a já po letech dlouhých, truchlivých
jsem vkročil v jizbu, v pravý domov svůj.
Zrak nepokojně těkal po stěnách
i sochy změřil v letu soucitném,
a dlouho utkvěl potom na bibli
a k nebi zaletl, nad nímž letní noc
své rozvěsila hvězdné čalouny.
A dlouho stál jsem v trudných myšlenkách,
pak zvolal jsem:
»Ó věštče veliký!
teď jinou cestou béře se náš věk;
to peklo, jež jsi duchem vyklenul,
se boří teď pod vědy kladivem,
ten ráj, jejž viděl zrak tvůj žasnoucí,
před námi taje v krásách přírody,
a světů prostor i ta hvězdná výš
nám nejsou více divným tajemstvím,
i tam si člověk cestu proklestí,
a v hvězdách těch, kde dřív byl jeho ráj,
co nejdřív nový trůn si postaví,
a celé peklo s mukou zoufalou
to uzavře v svou nenasytnou hruď . . .
Ó věky, lidstvo, cestou závratnou
kam ženete se? — Ve mlze váš cíl!«

Však neodvrátil básník pochmurný
od zaprášené bible přísný zrak,
ba zdálo se mi v šeru půlnočním,
že ještě více stáhl obočí,
a na stěnách že v svitu měsíce
se chvěly v letu divné písmeny,
jichž smysl druhdy poznal Daniel . . .

I prchám z jizby stíhán mukami,
kam, nevím sám . . .
Zas léta uprchla
a v běhu jich síň zpustla samotná,
jak temný hrob, zkad vyšla mrtvola,
jak pusté hnízdo, jež sup opustil
a v němž jen smutné zbytky zanechal:
kost nahlodanou s peřím krvavým . . .

* * *

Z pochodně krásy věčně zářící
jak malá jiskra básník padne v svět;
on malá jiskra a tmy bez konce,
cíl nejistý a cesta daleká . . .
Kdo chytne jiskru, než se sřítí v pád?
Kdo rozdmychá svit její hasnoucí?
Kdo vdechne jí zas kouzlo života?
Ta síla božství brzy uhasne,
a přijde doba teskná, truchlivá,
kdy v ruce tvojí růže nevoní,
kdy v zraku tvém je tmavá obloha,
kdy sáhneš k srdci — tam je sníh a led,
a sáhneš na skráň — tam jen vrásky jsou!
Pak ve troskách snů dávno zapadlých
se onen anděl k tobě nakloní,
— jenž píseň tvou i sny tvé provázel,
jak Laury zjev nad ložem Petrarky —
a povede tě labyrinthem tmy
ku bráně tmavé, věčně zamčené,
před kterou sedí stařec velebný;
ten slepý jest a hlasem mohutným

si prozpěvuje starou, dumnou báj
o zlatém věku, ráji ztraceném.
Tu hrůzou jat se zpátky obrátíš
a poznáš, že zde v stálém soumraku
hrob jedinou jest cestou k Eldoradu,
a řekneš v pláči:
»Hle, to život náš!«
A k tomu dnu i já se ponořil...

Na kostru samovraha.

To nechci vědět, zdali's, kostro bílá,
před časy ženou čili mužem byla

Po tom se neptám, jaké sny a boje
tajemné zmátly mozku tvého stroje.

Teď boly tvé se v jiném srdci vlní,
tak všickni lidé jsme — a všickni boluplní!

Leč ruka tvá přec musila být smělá,
když ráj či peklo sobě otevřela.

Kam zaletěl však duch, jenž tyto kosti
kdys zahříval plamenem nadšenosti?

Snad vlnou plavce vetchý koráb zmítá,
či bohu hvězdy na zlatohlav splítá?

Snad nad horami orlů lety řídí,
lva svaly napíná, když po kořisti slídí?

Z jasmínu poupat vůni sladkou dýše,
či vede ruku mou a tyto verše píše?!

Hádanko věčná, pravdo bytí nahá,
proč tebe leká se i kostra samovraha?

Hle, její kosti v teskném planou nachu...
Jen stiš se, stiš, mně nenaženeš strachu!

Večerní slunce mřížemi sem vpadá
a růžemi tvé skráně obekládá.

Jen stiš se, stiš, já také kostrou budu.
a k tomu není zapotřebí studu.

Jen přál bych sobě, by oživly náhle
tvé bílé kosti slunce žárem sprahlé:

By hněvu blesk se kmitnul z tvojich očí,
jak z oka zmije, po lupu když skočí;

By duch, jenž sám roztrhal vazby žití,
moh' slovem vzplát a činem ve svět hřmíti!

Pak postavil bych tebe k svému loži,
tam stála bys tak jako anděl boží!

Své myšlénky a sny bych svěřil tobě
a navykal si, jak mám žíti v hrobě.

Leč odpusť, kostro, že tvůj poklid ruším,
jak k tobě náhle příbuzenství tuším:

Vždyť kdykoli se k milence své shýbám,
vždy zdá se mi, že při tom tebe líbám.

Ty kyneš mi, když někdy do zrcadla
má zahledí se v půlnoci tvář vpadlá.

Však noc se blíží — kostro, nechme toho,
ač na srdci mám žalů ještě mnoho.

Chceš-li se dále ještě bavit se mnou,
v přírody dílnu veď mne přetajemnou!

A unaven když pláčem k loži klesnu,
spanilá kostro, navštiviž mne ve snu!

Nad propastí.

Neznámá ruka tiše zastavuje
kývadlo v běhu nočním na orloji
a snů mých závoj náhle roztrhuje —
a přede mnou již v plné hrůze stojí
neznámá bytost v tajuplném kroji.
I kývá na mne, podává mi ruku:
»Zde meč a štít, nuž opásej se k boji!«
a kývá zas a volá; — při tom zvuku
se mrtvé srdce mé zachvívá v bouřném tluku.

A puzen tajnou, nevýslovnou mocí
jsem skočil s lože; půlnoc byla právě,
na jihu v mraky zhoustly stíny noci
a kalná rosa válela se v trávě,
a vítr v skalách úpěl usedavě.
Leč v chvatu kam nás bludné kroky vedly,
rej myšlének v mé nepostihnul hlavě;
jen to jsem zřel, jak sbory bříz a jedlí
se v blesku haditém zardívaly a bledly.

Konečně stanem černých sosen v kruhu,
kde tmavá propast s mlhavým dnem zeje;
tu obrátím se k neznámému druhu
a hlasem plným hrůzy, beznaděje
se tiše ptám, kam cesta naše spěje . . .

»Co teď již slábne krok tvé nohy vrátký?«
— tak neznámý druh potupně se směje —
»zde vidíš propast — boj náš bude krátký,
buď ty, anebo já! — jen jeden půjde zpátky!«

A paží obra u boku mne chytne
než ruka moje štít pozvednout stačí,
a nad hroznym dnem sluje nenasytné,
přes hloží, skály tělo moje vláčí
a hloub zatíná drápy svoje dračí.
Poslední sílu napnu ještě znova,
ač moje krev již kolem skály smáčí:
»Ať tvoje tvář je třeba Satanova,
dřív hledí odkryješ — pak půtka začne nová!

I zachechtá se sok můj pohnut hněvem
a černé hledí s tváře své odkrývá . .
Ó bože, bože, trnu nad tím zjevem,
v té tváři tolik zla a zloby splývá,
jak ve propasti, která dole zívá. —
»Nuž pověz, kdo jsi, tajný noční hosti?«
tah sprahlý ret můj prosbou se zachvívá,
a na to on: »Proč hloubáš v budoucnosti?
Tys propaď životem — jsem démon skutečnosti!«

A zase po mně černou rukou sahá —
Leč kam se náhle děla síla moje?
má ruka klesá, vůle má se zdráhá,
nadšení mého vysýchají zdroje,
ó hrozný zápas, hrozný konec boje!
Ta skutečnost tě týrat neochábne,

byť dal's jí v obět sny a tužby svoje. —
Ó trapný boj! — má ruka mdlá již slábne
a dno propasti zdá se milé mi a vábné.

A nový zapas — darmo moje víra
meč pravdy s krásy štítem pozdvihuje,
o skálu démon zuřivě se vzpírá
a v hlubinu mne svrci usiluje;
již hasne zrak, již krok můj povoluje . . .
již klesl meč, štít již můj v propast padá,
ve tmavou propast, která život sluje,
o duši mou se peklo s nebem hádá
a přes vrcholky hor již chmurný den se vkrádá . . .

Zpustlý hřbitov.

V středu lesa na výšině opuštěný hřbitov leží,
rozbitý jak bouří člunek jiných světů na pobřeží.

Hloží bují mezi hroby a mech na zdi rozbořené;
hle, jak plachá peruť času bouřlivě se nad ním žene!

Mnohý kámen rozpukaný, přes něj vrba nakloněná,
a ta vrba bez ptáčete, a ten kámen beze jména.

Jak krvavé slzy mrtvých kolem šípky odkvétají.
ve křemeni rozemletém zelený se ještěr tají.

Aj, tu na kříž povalený ostružina květy stele
a svým trním probodává znova skráně Spasitele.

K bělavé zdi v rouchu mlhy zamyšlený bor se chýlí,
zármutku jak němý pomník rozbořené u mohyly.

A v tom tichu luzné noci mrtvých slyším oddychání,
a mé duše hloubí táhne dávných časů vzpomínání.

Jak to dlouho, co mé srdce bez milenky, bez přítele,
bylo hřbitov opuštěný, plný smutku, plný žele!

Naděje mé — pusté hroby, tužby moje — spráhlé kosti,
a tmou rakví rozpukaných blesk se míhal šílenosti.

Jak duch bouře v blesku víru v zpěněných se vlnách zhlíží,
tak těch časův upomínka bolestně se v nitro níží.

Vlny dávno utišené kypí, vzpnou se, burácejí,
až tou bouří ňadra moje úzkostí se divou chvějí.

Darmo, strážná hvězdo v bouři, hvězdo mojí poesie,
darmo déšť tvých blesknych jisker písněmi se v duši lije!

Vždyť ty písně to jsou vrby, jež se k hrobům tulí tiše,
kameny, kam nesmrtelnost temné svoje runy píše;

Výkřiky jsou Promethea, které bolest z nitra nutí;
pochodně jsou, jimiž svítím na své vlastní zahynutí!

Morituri.

To v lůno mračen píše blesk,
to v háje stíny,
a v podjeseně lesklé pavučiny
lká severního větru stesk;
tím pláče vlna, když se v moře ztrácí,
a vlasatice, jež se v bezdno kácí,
to rudou metlou zemi připomíná,
když v jiskrách uhasíná!
Tak všady vládne Smrt, ať její dech
prochvívá ňader dívčích bouřný spěch,
ať v hrdle slavičím na sladké písně taje,
ať tiskne pečeť svou na žluté listí háje,
ať lisé týmě starce ve hrob kloní,
ať v písni matky nad kolébkou zvoní.
A všickni my ve času kvapném letu,
i příroda v svém zániku a květu,
i prostor valných světů,
jak poupata, jež vadnou vlhkým stínem,
pod jejím žezlem hynem!
A marná práce, marné úsilí,
chtít stavět ráj u prahu mohyly;
jsme všickni Smrti voj, nám nelze pomoci,
pod bičem osudu jsme všickni otroci!
Ó darmo v záhad hloubky nedohledné
se v potu noří mudřec v noci ve dne,
z nich zlato nevyzvedne!

Ten kahanec, jenž rozumem byl zván,
ten uhasíná u věčnosti bran,
a ve poslední zář když zahraje,
»nic« osvítí, v »nic« roztaje!
Ó darmo věštec orlích na křídlech
chce duši skoupat božství ve zřídlech,
na křídla osiněná
svět přiváže mu záští balvany,
a duše jeho výtvor vylhaný
jej strhne v prach, kde všecko lidstvo stená,
a písně vzdech jen zoufalý a žalný
dí, kterak dospěl v močál bídy kalný
let jeho triumfálný!
Vše marným jest, jen požitek
svůj pohár věnčí blínem. —
Jen pij! jen pij! To nejlepší jest lék
v tom umírání líném;
voj smrti roste každým dnem,
ty's jemu bližší každým snem,
což platno? — Zhynem!...

Svému duchu.

Nač, duchu můj, té trápí minulost?
Vzleť slunnou perutí! — Já žil a trpěl dost!
Již rád bych jednou konec všeho zřel,
však přece nerad sám bych žalář otevřel.
kde ty's byl host!

Leč dříve utiš příval pochyb zlých.
Rci, zdali roztaješ jak jíní na větvích?
Či zhasneš hvězdou, když se halí v mrak?
Neb v dálku odlétneš, jak odletuje pták,
když touží v jih?

Rci, zda se v tobě paprsk božství skryl,
stín dechu tvorčího, jenž od stvoření zbyl?
Jsi odlesk meče, jímž nám zavřen ráj?
Či žiješ v nitru mém jak zosobnělá báj,
že eden byl?

Jak čistý tón zda etherem jsi spěl,
jenž z harfy ňader svých vykouzlil Israfel?
Zda červánkem jsi lehl na skály?
Zda jiskrou zapaď jsi v kmen vrby zdoutnalý,
když kraj se tměl?

Zda sluncem byl's, v němž sny mé rozkvetou?
Zda písní Memnona v mou bytost zakletou?
Zda snad jsi útlý skřivánka byl duch,
jejž zavřel v nitro mé a k němuž pravil Bůh:
»Buď poetou?!«

Či loutna vzdušná, do níž hymny lil
i háje slavný šum i větrů bouřný kvil,
v které se ukryl padlých duchů žal,
i Promethea vzdor, když bohům oheň vzal,
i písně vil?

Či byl jsi nadšení a lásky číš?
Zvon svaté volnosti, myšlének blesknych skrýš?
Či krystalem, kteréhož hranou čet'
jsem v knize přírody, co praví kámen, květ
i hvězdná výš?

Jsi bez konce a byl jsi bez vzniku?
Anebo nejsi víc, než rosa v trávníku,
než slza, kterou měsíc uroní,
než krůpěj bystřice, jež v pádu zazvoní
v sluj krápníků?

Jsi Boha dechem, synem svobody?
Zda bude k tobě znát se velduch přírody?
Zda spráchnivíš jak listí na stromech?
Zda věčně budeš žít ve věčných atomech
dle náhody?

Či zhasneš bludičkou v tmách hřbitova?
Či navrátíš se zas v tíž starých okovů,
a v jiném těle budeš zase žít,
a zářit, plát a hrát, a vadnout, hynout, mřít
vždy poznovu?

Ty mlčíš, a má roste pochybnost . . .
Snad okem duchů již se díváš na věčnost?
Ty mlčíš jen a věšíš pod lebku
mně pavučiny snů, v kterých má kolébku
jen zoufalost!

Nuž tedy leť — tvůj přiblížil se čas!
Leť slzným démantem z věčnosti temných řas . . .
Leč k tělu mrtvému se navrať zpět
a rci mi naposled, kdo v podnoží má svět,
zda Bůh či ďas!?

III.

Není tak bídné lásky, by neměla upomínek.

A. de Musset.

Lístky routy.

I.

V prvním květu svého mládí,
přikován jsa lásky pouty,
pohrdal jsem vždycky tebou,
smutný květe hořké routy.

Teď, když růže opadaly
a na srdci sněhy leží,
zelenáš se na mohyle,
věčně vonný, věčně svěží.

II.

Pro vše city jsem a tužby
v chladném ňádru hrobku sklenul,
a tak na den smrti tvojí
úplně jsem zapomenul.

Teď, když mi to k mysli přišlo,
tak mne srdce zabolelo,
že po dávných, dávných letech
oko mé se zaslzelo.

III.

Kvetla's jako růže planá
podél proudu u křoviska,
v jejímž ňadru na úsvitě
diadém se perel blýská.

Zlíbalo ty perly slunce.
a ty's mřela ve sirobě —
žel, že jen tím sluncem parným
byla moje láska k tobě.

IV.

Opět podzim zasmušilý
rozehnal se širým krajem,
ostrým dechem květy spálil,
zaúpěl též smutným hájem.

Mně se zdá, když žluté listí
vidím v dálku větrem nésti,
jakoby s ním ulétaly
mladost má i moje štěstí . . .

V.

Mrtva . . . mrtva, můj ty Bože!
Již to bude třetí leto,
a přec ještě nevykvetlo,
co tou láskou v duši seto.

Mrtvé lásky mrtvé símě
v kamenitou půdu padlo,
a tak srdce moje v jaru
místo květu k smrti schladlo.

VI.

»Miluj, miluj,« šepce růže
na záhoně uzardělá;
»odříkej se« — tichá routa
vedle ní se pozachvěla.

Chvíli stojím na rozpacích,
divné boje v srdci planou —
vezmu routu . . . Panenko má,
na shledanou! Na shledanou!!

Sežloutla ta lípa . . .

Sežloutla ta lípa
před chaloupkou naší,
a jen svadlé listí
vichr v dálku snáší.

Strom tak smutně svoje
větve k nebi vzpíná,
snad se na čas prvních
květů rozpomíná.

Co tu ptačích zpěvů,
co tu vůně bylo,
když mé srdce s tvojím
v jediné se slilo!

Odletělo ptactvo
v dálku bez šveholu,
lípa v odkvetání
a mé srdce v bolu.

Sežloutla ta lípa
v slzách pod ní stojím,
Bůh sám ví, proč letos
tak se zimy bojím!

Zlomky z denníku.

I.

Tak málo, málo tobě dáti mohu,
jen slzu svou a svoje požehnání
a lásku, jež i za hroby se sklání;
to ostatní vše zanechávám bohu.

Leč jestli oba trvali jsme v bludu
mísíce slzy bolů svých i plesů —
ó pak se neptej, jak tu ránu snesu,
ó pak se neptej, zdali šťastným budu!

Však vyznati, že na mé pouti zdejší
ty lásky mojí budeš archandělem,
že tobě patřím duší svou i tělem —
to zpovědí mou bude nejkrásnější . . .

II.

Ó neříkej, že poslední jsi byla,
jíž svěřil jsem svůj osud nehostinný;
já v cizí srdce nerad metám stíny,
a cizí radost svatá mi a milá.

Však teď, když šíp jest vymrštěný z luku,
když začíná již srdce moje zrývat,
tu darmo lkát, tu darmo boly skrývat
a darmo zvedat ku modlitbě ruku.

Já nevím sám, kam šine se má noha,
já mimo tebe jiných nemám přání,
můj život hrob — z nějž není z mrtvých vstání,
můj život chrám — z nějž vyloupili boha.

I písně mojí povzdech tichne záhy,
já nechci ani, by dolétla k tobě,
by budila, co dřímati má v hrobě,
mně klid tvé duše jest až příliš drahý . . .

III.

Mé srdce opět v tvoji náruč spěchá,
v něm sídlí opět luzná zpěvu víla,
tož od chvíle, co sluch můj opojila
tvých milých řádků hudba sladkodechá.

To bůh sám ví, kolikrát jsem je čítal
a kolikrát jich tajný smysl hádal,
v tom drahém písmu jak v tvém oku bádal
a věnce písní z květů jeho splítal.

A bůh sám ví, kolikrát jsem je líbal,
a jejich hudbou stišen milohravou,
mnil jsem, že křídlem anděl nad mou hlavou
v sen lásky naší zpět mne ukolíbal.

Ó sladké kouzlo šťastné minulosti,
ty's sluncem nocí mých, — mých bolů těcha!
A nechť mne osud věčně hynout nechá,
když tebe mám . . . já bohatý jsem dosti!

IV.

Rci, zdali poznáš moje tahy ještě? —
S života stromu já jsem lístek svadlý,
na jehož svěžest záhy sněhy padly,
a jehož zeleň praly zimní deště.

Tu pomni jenom na minulé časy,
když v retů tvojich sladkém čarozvuku
tvá milá ruka moji tiskla ruku
a nebo moje probírala vlasy.

Kdy oči tvoje, lásky večernice,
se jemnou něhou na mne usmívaly,
kdy vzdechy tvé mým ňadrem zachvívaly,
všech rájů ráj mi v srdce čarujíce.

Rci, zdali poznáš ještě tahy moje,
zda ukryješ je v srdci přehluboko,
zda nad nimi tvé bdíti bude oko,
když překvapí tě zápasy a boje?

Ó zírej na ně často v roztoužení!
Snad překvapí tě někdy odpovědí
ty kalné oči a ti rtové bledí —
že nad tebe mi v širém světě není!

Ty nevíš . . .

Ty nevíš, nevíš ani, duše moje drahá,
jak v struny srdce mého dnes mi bolest sahá,
tak divoce a teskně cos tam zakvílilo . . .
Ó by jen popraskaly! — snad by lépe bylo!

Proč zoufale tak vichr se dnes venku vzteká?
Proč utuhlá zem v květný háv se neobleká?
Proč mlha kol a kol a v mlze proč sníh bílý?
Což v nebi nevědí, že dnes tvůj svátek milý?

Já darmo k větrům volám, by mi křídla daly;
leč jak by na můj posměch plachty rozepjaly
a odletěly v dálku zakrouživše vírem —
a ticho smutno kolem jak v mém srdci sirém.

Tlum opozděných ptáků, který k moři letí,
blíž mne usedl tiše na usvadlé sněti,
k těm ptákům o písně má chudá duše volá —
však darmo, chvatně spějí dál přes pole holá.

Mám vzdech ti poslati? — Ten mezi větry padne.
Či políbení snad? — To v zimní mlze schladne.
Či slzu lásky své? — Tvé oko dost jich roní.
Či upomínku svou? — Ty nedozvíš se o ní! . . .

Ó měl bych ke svým ňadrům jako v dávném čase
tvou drahou zlatou hlavu nakloniti zase,
by spočinul v mém srdci zrak tvůj holubičí
a kouzlem svým mně zahřál, co tam vře a klíčí.

Jest láska moje motýl v zimě osiřelý . . .
Kam zalétnouti má, když květy odumřely?
V čem sluniti se má, když sněžná mlha všude?
To zima táhne k nám . . . Ó, jak nám, drahá, bude?

Ty nevíš, nevíš ani, duše moje drahá,
jak v struny srdce mého dnes mi bolest sahá!
Tak divoce a teskně cos tam zakvílilo . . .
Ó by jen popraskaly! — Snad by lépe bylo!

V tvém srdci . . .

V tvém srdci jako v pustém svatováji,
kde vonný cedr upomínek hoří,
v něm duše tvá jak dryada se tají
a hloub a hloub v svých snů se popel noří.

Jen oko tvé když na mně utkví spěchem,
tu zdá se mi, že snad se k letu vzmuží,
leč co v té líci plá, co lká tvým dechem,
jest lesk a vůně hřbitovních jen růží.

Reliquie.

Ba jistě okouzlena je
ta skřínka ebenová,
jež lásky mojí tajemství
po dlouhá léta chová.

Jak často chtěl jsem spáliti
ty zbytky dávných časů,
ty listy její sežloutlé,
tu kadeř jejích vlasů.

Však sotva ruka chvějící
tu skřínku otevírá,
můj vlhne zrak — a starý bol
mé choré srdce svírá.

A listů jejích písmeny
ve barvách duhy plají
a známé oči ve slzách
se na mne usmívají.

A její vlasy perlami
se zdají protkávané,
ba i to kvítí uvadlé
zas živým leskem plane.

A nezmámý a tajný šum
kolem mne lká a kvílí:
»Ó zadrž, muži bezcitný,
co my jsme zavinily?

Ó proč jejími slzami
tvé srdce neroztálo,
proč lhostejně jsi ubil sám,
co ohněm nebes plálo?

Proč sám jsi strhal v přepychu
si věnec s bledých skrání? —
Ty's bídný tak, že mučí tě
i pouhé vzpomínání! —«

A tento pláč a tento šum
až v srdce mé doznívá
a v těžkých slzách bolesti
na staré listy splývá.

A vidím nachem červánků
svou mladost ozářenou . . .
a mlčky opět zavírám
skříň lásky okouzlenou.

U tvých nohou.

V tom světě klamných snů a zápasů,
kde bojem život a smrt naším cílem,
Bůh pouze ví, co dal bych za to štěstí,
se vyplakati na tvém hrdle bílém.

Věř, více bych tvůj nerozpínal šat,
jak činíval jsem v lásky sladkém snění,
kdy bránily se ruce tvoje bílé,
ač oko plálo ohněm roztoužení.

Věř, víc by nehrál prst můj s vlasem tvým
a nebloudil víc jeho vlnou tmavou,
jak v chvílích těch, kdy vrkočů tvých proudy
se valily jak moře nad mou hlavou.

Věř, já bych více neklad' ucho své
na tvoje srdce, bych tluk jeho slyšel,
jak v nocích těch, kdy znával blaho naše
jen měsíc, který nad horami vyšel. —

Těm snům a hrám již cizí jest můj duch!
Teď v objetí tvém bych jen hořce plakal,
že jsem v tu propast těžkých, němých žalů
tvou duši, bílou holubici, vlákal;

Že ono kouzlo prvních polibků
před zrakem naším zmizelo tak záhy,
až při vzpomínce chvěje se má duše
jak ve závějích žebrák polonahý;

Že nemám ani jiskry naděje,
ba ani toho štěstí pod oblohou:
bych vyplakal se na tvém hrdle bílém
a potom umřel u tvých drahých nohou.

Před obrazem Madonny.

Čí štětec stopen v lesklé barvy duhy
zde vykouzlil ten obličej tak drahý?
Snad umělce duch vzlét' nad zemské luhy
a ponořený v krásy věčné zdroje
zde nastínil ty nebes vábné tahy,
ten mír andělský, tužbu bez úkoje
i věčné lásky úsměv sladkoblahý!
Vlas bohatý na skráně hustě splývá
i dál přes jemný ovál obličeje,
lazurné oko k nebesům se dívá,
hned ohněm plá a hned se něhou skvěje.
Šíj labutí ve mírném hlavy sklonu
zdá chvěti se — snad touhou objímání —
a z jemných tabů harmonie tónů
se v čarné hudbě v duši moji sklání.
Ó Bože, Bože, zda to může býti,
by člověk mohl božství v obraz vlíti?!

Však ač je krásný tento obraz svatý,
přec v mysli mistra nikdy nepostihnul
ideal jeho nikým nepojatý!
Ó kdyby stál přede mnou náhle živý,
jak duší básníka se kdysi mihnul,

tak jemný, krásný a tak čarotklivý!
Neb tak jsme lidé — co nám draho, svato,
to na nebesa v lásce vynášíme,
a lásku, jež nám v hloubi ňader dříme,
hned obléváme šumným rouchem tónů,
hned barvou vznesem nad šarlat a zlato.
A malíř rovněž v šťastné chvíli onu,
jež v říši lásky život jeho svedla,
mistrným štětcem změnil na Madonnu.
Však při sám bůh — ve prach by kleslo dláto,
a malomocné verše básníkovy
by zmlkly studem, úžasem a žalem,
tak živá kdyby stanula zde náhle,
jež tváře této byla ideálem.
Ó krásy této moře neobsáhlé,
ten souzvuk míru, tahy andělovy,
ni verš, ni tón, ni barva nevysloví!

Já znal jsem jednu — ve všech změnách žití
tkví její obraz duše ve hluboku,
a je-li láska — to jest v jejím oku,
a je-li radost — z jejích tahů svítí,
a je-li blaho — dýše z jejích retů,
a nadšení když tvého slábné příval,
jen v loktech těch nabudeš síly k vzletu.
A je-li víra, s toho čela září,
tak velebně, v nebeském roztoužení,
a v ráj-li věříš, plane v této tváři.
A čím dál nyní v bolném zamyšlení
bych v krásy toho obrazu se díval,
tím krásnější a krásnější mi plane
té duše obraz drahé, milované,
z těch krásných dob, pokud jsem šťastným býval . . .

Ó čarovná ty dívko na obraze,
jen obracej ty jasné zřítelnice
výš k nebesům! — Mé lásky není více
a bolu mého strhány jsou hráze.
Bouř života mi všechny květy sklála,
ty's nejdražší, ty's byla poslední,
teď hrobu tma mé smysly obetkala,
a darmo ptáš se, kdy se rozední!
V Madonnu tebe zbožný mistr změnil,
bys vírou jeho rány konejšila —
však pohár žalů mých se mocně zpěnil
a vášeň moje dlouho dřímající
mi v choré srdce všecky jedy vlila.
Ó kéž by — mluvte ústa moje smělá! —
se tahy tváře, blahý úsměv lící
mi chtěly změnit smrti na anděla!
Pak vyprosil bych polibek si jeden,
ten poslední, tak významný a dlouhý,
v něj vydechnul bych lásky svojí eden,
v něj peklo svojí rozvášněné touhy.
Však darmo volám — bůh ví, kde dlíš v dáli...
Noc dokola... Mé květy oprchaly —
Jak miloval bych! — Ty's jen obraz pouhý!

Myrta — cypřiš.

Jak šťastni jsme! Nám přáno nejvyšší,
ty myrtou zavděk vem, já cypřiší!

Kdo slunce chtěl, rád ještě po boji
se s hvězdami a lunou spokojí.

Tu myrtu vem, a pro mne cypřiš nech, —
kdo vinen tím, že roste na hrobech?

Snad vrátí větví jeho teskný šum
mír duši tvé a blaho tvojim snům.

Pak jistě rov můj vzplane růžemi,
když budeš ty jen šťastnou na zemi!

Ty jistě řekneš . . .

Ty jistě řekneš: »On mne zapomněl;
i s ním tak bude, jak to vždycky bývá,
na večer motýl v lilii se skvěl
a z rána se v ní šedý pavouk skrývá.

On zapomněl, jak dřív jsme vespolek
se touhou v blahé nejistotě chvěli,
jak pro jediný blaha paprslek
jsme boha, svět a sebe zapomněli.

Ó že tak záhy zapomenout směl,
že jako písně promrhal své city!
Že v ráj mé duše, když se bolem tměl,
s posměchem hodil vínek z trnů svitý!« . . .

Tak jistě řekneš, vím to dobře, vím,
a v myšlénce již zachvívám se v bolu,
a vidím tě, jak zrakem truchlivým
zříš na myrtu, již sázeli jsme spolu.

A vidím tě, jak s vzdechem zaclání
tvá bílá ruka zamyšlené čelo,
jak černý vlas ti splývá po skráni
až k srdci, jež tak těžce osiřelo.

Já ale pravím : »Pojď, ukaž mi květ,
jejž lidská závist jedem nepotřísní ;
ten nejlépe ti bude vyprávět,
že jinak je to v životě než v písni.

Ó tiskni jen ty ruce v bolesti
na srdce jemuž nelze zapomníti,
na ono srdce, které ku štěstí
mně kdysi mělo zlatým stupněm býti!

Já položím naň hlavu v myšlénkách
a skonám rád, byť třeba jatý bludem!
Kde slzami zbleď mladých tváří nach,
tam není třeba zardívat se studem.

Tam i to trní vtisklé skráním tvým
nad čelem růže tobě musí sklenout,
neb kde je bolest lásky dědictvím,
tam trpět lze — však nikdy zapomenout.«

Do album.

Vadnoucí poupě tvou to není vinou,
že o samotě rosteš na hrobě,
pel, rosa, záře v srdci mém ti kynou,
můj pustý život dost má na tobě;
mé písni schází mnoho k diademu —
Pojď, růže má, já do svých snů tě vemu!

Což na tom, že lesk tvojí krásy bledne!
Znám kletbu žití — nač se vymlouvat?
Když v pokušení ret se k nebi zvedne,
to slabá hráze v bouřný vášně chvat!
Vím, co jest krůpěj vedrem zemdlenému —
Pojď, růže má, já do svých snů tě vemu!

Tou láskou, která mech na skály věší
a v keře hnízda, svlačec na rumy,
tou láskou, která opuštěné těší
a hořkým slzám studu rozumí,
tou láskou ty jsi drahá srdci mému —
Pojď, růže má, já do svých snů tě vemu!

Můj zpěv zajásá, když jak rosa schovat
se smí, mé poupě, ve tvém kalichu,
když motýlem smí tebe obletovat
a vinouti se k tobě po tichu,
jak kol tvých boků paprsk vodojemu —
Pojď, růže má, já do svých snů tě vemu!

A pod hedbávné když vykouzlí řasy
dávného blaha úsměv jediný,
na bledé čílko pablesk první krásy
a v srdce sladké touhy neviny:
sám písni své laur připnu k diademu —
Pojď, růže má, já do svých snů tě vemu!

Po letech.

Ve trudném zamyšlení
nad snů svých hřbitovem
jsem vkročil, půlnoc byla.
v svou jizbu pod krovem.

Po zemi, oknech, loži
se zachvěl luny svit,
jak ptal by se, tak dlouho
kde jsem jen mohl být?

A tu otázku také
jsem z dívčí tváře čet',
jež visí nad mým ložem.
jak odkaz mladých let.

A loudily se v duši
myšlénky — slzy v líc.
tak pomalu jak mraky
se táhly přes měsíc.

»Mé dítě. já se změnil,
div sebe ještě znám:
však mou to není vinou.
proč vše je blud a klam.

Mně v pohár víry zlatý
jed pochybnosti pad',
však mou to není vinou,
že nejsem věčně mlád.

Mně není do radosti,
mně není ku pláči,
mé všecky tužby stišit
hrst hlíny dostačí!«

A chvěl se obraz náhle
a mizel v mlze mi,
a jeho drahé oči
se leskly slzemi.

Zas loudily se v duši
myšlénky — slzy v líc,
tak pomalu jak mraky
se táhly přes měsíc.

»Mé dítě, já se změnil,
můj život bez ceny;
však moje láska k tobě,
ta nezná proměny!

Ta hvězdám v zhasínání
své žáry propůjčí
a stvoří ráj, by mohla
ti klesnout v náručí.

Jen k vůli této lásce
nad vírem snů a tuch
jest hrob kolébkou žití,
jest nesmrtelný duch!«

Tak loudily se v duši
myšlénky — slzy v líc,
tak pomalu jak mraky
se táhly přes měsíc.

A snil jsem, na tvých brvách
že slzy roztály,
že bleskem oko vzplálo,
že rty se usmály.

Zář svatých kol tvé hlavy
stkal měsíc na stěně . . .
já snil po dlouhém čase
zas tiše, blaženě.

In doloribus.

V hlubinách nebes hvězdná zář se míhá
a chladný vichr v akáciích stená,
z bolesti hrobu vzpomínka se zdvihá
jsouc krokem hluché noci probuzena.
Tam v mlze stojí . . . Bože! Jaká změna!
Na čele jejím černé noční stíny
a pláče tuším ubohá ta žena,
a kolem teskná vůně rozmariny . . .
a vzbuzen v srdci mém jest starý osten viny.

A již se zvolna sklání k mému loži,
tak tichá, smutná, jako v žití byla,
na čele věnec uvitý má z hloží,
jejž v dobách lásky ruka naše vila,
hle, teď v něm sotva jedna růže zbyla!
Jak stená, slyšíš? . . . V zaslzené řasy
se jejích očí hvězdná záře skryla —
a přece dosud luzných tahů krásy
lesk roní tajemný na rozpuštěné vlasy.

»Jdeš odsoudit mne? — Pojď, jsi v plném právu,
já mladosti tvé květ otrávil zlatý,
já vzdorovat chtěl zákonu a mravu,
a teď se chvěji hořkým studem jatý,
když u mne stojíš jako anděl svatý!
Měj smilování! — Nač mi život dlouhý,
v němž s láskou zášť jsou srdce mého katy?
Jen nehleď na mne tímto okem touhy,
můj zápas krutý byl, a já jsem člověk pouhý!

Jsem otrok nadšení a vášnivosti,
jejž času krok v tůň věčného nic svěje,
že jednou slunce zbělí moje kosti,
je cíl můj jediný, kam život spěje,
můj triumf smrt! — Můj úděl beznaděje!
Na řadu mohyl v srdci osiřelém
hrobový měsíc dumné světlo leje,
jak démon v boji utkán archandělem,
tak padám před tebou v prach s pokořeným čelem.

Hle! Na něm posud Kaina známka hoří,
ji proudem slzí smývat neustávám,
ten divý žár div že mne neumoří...
to kletba má, že když se tvůrcem stávám,
zas bolem schnu a v nic se rozpadávám.
To kletba má, že po svůj život celý
jen svého štěstí rumy oplakávám,
a nadšení že mého plápol vřelý
v mé srdce obrací smrtící, bleskné střely.

Teď znáš mé muky — co víc ještě žádáš?
Proč v říše tmy krok tvůj se neobrací?

Proč chladné ruce na mé čelo skládáš,
proč mrtvý zrak tvůj v srdce mé se vrací?
Či vidět chceš, jak bolem dokrvácí?
Hle, kolem řidnou černé noční stíny,
na nebi hvězda za hvězdou se ztrácí,
a kolem teskná vůně rozmariny . . .
Kdy usne v srdci mém ten starý osten viny?«

V zamyšlení.

Tvým zpěvem náhle měsíc zvědavě
na okně zbudil květy v lehkém chvění,
i zaleskla se rosa po trávě
a na tvých řasách slza v zamyšlení.
Zda byl to luny snivý, známý svit?
Či vůně květů tak tě omámila,
že musila se ve hře zastavit
a k srdci sklesnout ruka tvoje bílá?

Ó dovol, v snů tvých matné zrcadlo
by vpadla plná záře mojich zpěvů!
Co v rozvalinách časů uvadlo,
snad vzkřísit mohu tobě na úlevu.
Znám žití tvoje — krátký jeho běh . . .
A přece tvoje čelo těžce stíní,
že nucena jsi hledat v bolestech
svou zábavu a v slzách dobrodiní.

Kéž mohu obraz bouří rozvinout,
v nichž tenkrát se tvá mladá duše chvěla;
tvá vina byla, že z pozemských pout
jsi chtěla sebe vznésti nad anděla!

Tvé smutné mládí, starost rodiny
o trapný život v práce jho tě vedla,
že neměla jsi ani hodiny,
kde v snění bys ku hvězdám duši zvedla!

Teď vím, co vidíš v duše hlubinách —
ó před tím zjevem postůj dlouhou chvíli!
to jediný květ bouřných na vlnách,
pro který podnes moje píseň kvílí . . .
Ty's milovala! Růže v poupěti,
však srdcem žena odhodlaná k všemu —
kdo v květ tě rozdech' ve svém objetí,
ne odpustit — ty žehnat musíš jemu!

A jiný obraz . . . Jitro ve mlhách
v tvé oko záblesk nepropouští zlatý,
nad ložem tvým klam černý závoj stáh',
nad svadlé květy větší tvoje ztráty!
Ty plakat chceš, však v duši zbouřené
ples, hudba, tance vřava ti vyznívá,
až na ruce, na lilje zlomené,
tvá hlava klesá těžká, zádumčivá.

Jen zapomenout! Velí přísně čas,
jen zapomenout! Jediným jest lékem,
jen zapomenout! Jediná jest hráz,
když vášní bouře kypí nad člověkem.
A přec v té bouři jeden mocný blesk,
a přec v tom moři jedna perla dřímá,
byť v slzách zhas' tvých očí čarolesk
a žal tě pokryl perutěma svýma.

To vzpomínka! Ji chtěl jsem probudit
tou smutnou písní, kterou světím tobě!
Ať najde tebe matný její svit
buď na hřbitově, kde lkáš o sirobě.
buď u klavíru, tónů proudění
když přehlušit má bolestí tvých nával,
na místě tom, kde v sladkém toužení
své oko v tvém tvůj dumný přítel stával.

On obracel ti vždycky listy rád
a spokojeně, až dohraješ, čekal,
na místo v knize, v kouzlu tvojich vnad,
v úsměvu štěstí jako motýl těkal;
teď k lásky hradu stržen zlatý most,
i motýl zmizel, když uvadlo kvítí,
a místo něho cizí, jiný host
obrací listy v knize tvého žití.

Ty znáš jej dobře — tvůj ret zsinalý
se často chvěl po bledém jeho čele,
tvá loď v něm najde svoje úskalí,
tvá duše v mukách svého spasitele . . .
Jen vzpomínej! On zatím obrátí
list poslední a políbí tvé líce,
pak o růži v mých žalů souvrati
a ve snu bude o anděla více.

Vzpomínka.

V půlnocích bouřlivých, kdy myšlénka se chrání
ve srdce hlubinách jak dravec v doupěti,
jak větrem hnaný list se uschlou stočí plání,
tak, dítě, vzpomínka má k tobě zaletí!

Když v zamyšlení jdu pustými ulicemi,
a s věže dvanáctá když hučet začíná,
lamp světlo míhavé se ztrácí mezi zděmi
a jak svit náděje kdes v koutě zhasíná:

V té chvíli zoufalství, když duch se v sobě ztrácí,
má šlehne myšlénka, jak jiskra popelem,
vylétne jako sup — jak rajský pták se vrací,
jak démon vystoupí — však mluví andělem.

A v pusté ulici, kde ohlas kroků hasne,
mně klade na čelo své křídlo zlacené,
mou duší rozlije měsíce světlo jasné
a milou jizbu tvou ve sny mé rozklene.

Vše jako před lety: tu stůl a tamo dvéře,
tu okno, u něhož jsme noci probděli,
tam — sladké tajemství! — tvé bílé lože v šeře,
kde čistá duše tvá se líbá s anděly.

Noc. — Šerem komnaty se spících dechy chvějí,
jen ty při lampě bdíš nad prací skloněna,
a zvuky půlnoci i v srdce tvoje znějí:
Oh! Což vše nevzbudí jich tesknà ozvěna!

Ty's zvedla v myšlenkách své čelo vážné, bílé,
ten kámen náhrobní mých snů a nadějí,
a tichý úsměv lét' přes tahy zasmušilé,
jak slunce paprslek po sněžné závěji.

Ty's oko pozvedla, zkad často bleskem šlehla
ve snů mých pustý chrám tvá duše zářící;
ty's hlavu kladla v dlaň . . . jak všecky květy sžehla
by mrazná beznaděj v tvé duši věřící.

A týž sen prchavý, jenž květem ráje stíní
mou skráň, jenž v duši mou tká báje o štěstí:
týž sen před zrakem tvým mne z velkých bludů viní,
a co mně útěchou, je tobě bolestí.

Ty vidíš, opuštěn jak hynu v trpkém žalu,
jak zoufalství svůj spár v mé srdce zatíná.
jak orel nadšení nad rumy ideálů
své křídlo schvácené jen k pádu rozpíná!

❊

A zase najednou osvěžen sny o slávě,
ač znám jich klamnou hru, jak v půlnoc prodlívám,
jak v písních hymnických se k bledé tvojí hlavě
a v slzách bolesti k tvé duši modlívám!

To vidíš v snění svém a ptáš se v roztoužení:
»Což s jednou nadějí již vše je ztraceno?
Což bylo štěstí snem a pravdou probuzení,
což láska dá jen klam a žal mi za věno?« —

Ó neplač! Nezoufej! Byť lásce rakev zbily
nám časy nejisté v svém toku prchavém,
čí duše v blaha snu se jednou políbily,
těm hrobu temnota jest blaha přístavem!

Těch vzdechy k nebesům andělským křídlem spějí,
těm bůh posílá sny, jichž křídlo zlacené
nad nimi rozpne sám, až v jejich obličeji
se zjeví úsměvem vše blaho ztracené.

Resignace.

Ó mladé srdce tvé jak vonná růže bylo,
s níž hrají andělé,
a půvab nebeský, o němž jen srdce snilo,
ti trůnil na čele!

Tvůj hovor sladký byl jak skalný pramen v lese,
jenž teče do mechu,
kol něhož v prozpěvu jen ptáče zakmitne se
a motýl v pospěchu.

Tvé oko čarovné tak rovno večernici,
když vzejde nad strání,
a ňader tvojich ston zvuk zvonu při měsíci,
když zvoní klekání.

A celá duše tvá jasmínu vůně snivá,
jež dýše z poupěte.
a celá bytost tvá tak jemná, čarotklivá,
jak snění dítěte!

Tak plál mi obraz tvůj života tmou a steskem,
a já žil v doufání,
že opojím se zas tvých očí čaroleskem —
však jaké shledání!

Ó jestli jaký klam kdy překvapil mne v žití,
já nesl všecko rád,
teď ale plakal bych, když zřím, i v tomto kvítí
že ukrýval se had!

Ó jestli jaký bol se v strunách mojich skrýval,
teď jenom hněv a smích,
ať bouří divoce tak jako jarní příval
a zaburácí v nich!

Ó hněv, posvátný hněv, že zničen hlodem zmije
nejdražší nebe skvost,
že stavím sobě dům, když břeh se pod ním trhá
a naděj poslední.

Teď růži nevěřím, když kvete v kráse jara,
květ její pro mne svaď;
teď hvězdě nevěřím, když na blankytu hárá,
teď vidím její pád;

Teď očím nevěřím, ni kráse vábných lící,
smrt usmívá se tam;
teď vzdechům nevěřím, polibkům při měsíci,
ni sladkým přísahám. —

Teď pusta duše má, jak v půlnoci sad tmavý,
jak posečený luh,
chrám sníci v rozvalech o dobách dávné slávy,
když trůníval v něm bůh;

Kdy zbožných poutníků zástupy nesečtené
snívaly v jeho zdech —
teď býlí divoké ční na zdi rozbořené
a na oltářích mech.

V rozpadlé zvonici teď bouře drsným hlasem
se zvonů dotýká,
však někdo pamětliv přec navštíví ho časem —
To duch jest básníka!

Ten v rumech omšených, ten v pustém po zdích
a větrů bouření býlí
přec poklad nalezne, jejž předkové tu skryli,
tož jiskru nadšení!

V zčernalých obrazech on najde kouzlo ráje
a stopy svatých run,
a minulosti lesk i nynější bol taje
v souzvuku jeho strun.

Tak, mrtvá hvězdo má! V života vlnobití
již úsvit záhy splál,
přec půvab duše tvé mou píseň k žalu vznítí,
byť srdce nerozhřál!

Tak člověk také pad' — a bůh jej vyhnal z ráje,
    však ponechal mu zem;
mé srdce zamčeno — můj soucit v zpěvu taje,
    nuž na věky žij v něm!

Dle Tennysona.

Až smrt mne pochová,
pak nad mým hrobem zastav slzí proud,
přes moji hlavu nechoď, bláhová,
nech tlíti prach, jenž toužil spočinout!
Ať vítr hvízdá, čejka křičí tam —
Chci býti sám!

Byl tvůj to hřích, či pobloudilý cit,
já neptám se — tím bol můj nezhojíš;
vem chceš-li jiného! Chci pokoj mít,
mne bolí život již!
Jdi, slabé srdce! Hrob můj zanech tmám —
Chci býti sám!

Kdysi!

To bylo v jeseni — bor zamyšlen
se k nebi díval skrze mlhy chmuru,
já v mechu ležel a na padlý kmen
jsem divné čáry vyřezával v kůru,
tak nahodile, maně, neurčitě,
muž v myšlénkách, leč sněním posud dítě.
Hle, jak se divně vlní tato čára!
Jak srdce dvě by v sebe propletena . . .
Jak? — V skutku srdce? — Kdož se o to stará!
A dále zas jak mění se ty rysy,
to písmeny jsou známého mi jména,
ach, žel, že příliš drahého mi kdysi!
Jak, pouze »kdysi«? — Proč teď jsem se bál
jejího jména tahy v kůře zničit?
Proč cítím v srdci starou bolest klíčit?
Ó srdce, věčný snílku, mluv jen dál!
Svých upomínek svlačec bujet nech
a nebraň slze, přej, ať skane v mech!
Teď kdyby kolem tebe vířil ples,
šum hedbávi a tance hlučná vřava,
teď kdyby kolem tebe vířil ples,
teď kdyby její čarokrásná hlava
ti kynula — a s tebou zas jen hrála:
tu mohlo bysi zapříti svůj cit.

Však ale zde? Kol šumí známý les,
zde pýcha tvoje směšná jest a malá,
zde nemusíš se za své slzy stydět,
zde můžeš vzpomínat, zde můžeš děckem být,
zde můžeš milovat i nenávidét!
Ó nech již v kmenu pokácene břízy
stát její jméno drahé, zbožňované,
snad ještě jarem z něho nevymizí,
snad modrý zvonek v mechu pod ním vstane,
snad z oné slzy, již tvá ruka tají,
květ slzičky se ujme, snad též v máji
sem slétne motýl, pták i zlatá včela
a s nimi lesa poesie celá!
Ó nech již státi drahé tyto rysy!
Snad přijde někdy poutník unaven
a v mechu zde snít bude sladký sen,
jak miloval a jak byl šťastným — kdysi!

. . . . . .

To bylo v jeseni — bor zamyšlen
se k nebi díval skrze mlhy chmuru,
já v mechu ležel a na padlý kmen
mé horké slzy tekly v suchou kůru.

Belladonna.

A milovat — na čas — to nevděčný trud,
a milovat věčně lze není!
Lermontov.

Nač kolem skráně mojí otáčí
tvá ruka lásky růži zkrvavělou?
Nač zápal ten? — Mně slza dostačí,
já spokojím se immortelou!

Má hlava jest již od polibků mdlá,
ten pohár klamů dávno dopit na dno;
a matný žár, jenž v hrudi mojí plá —
tvá slza uhasí jej snadno!

Já sebe neviním, ni čas, ni svět.
Bůh ví, já bych se děsil nyní blaha!
Ni výčitkou se nepohne můj ret,
můj duch i doufati se zdráhá.

Ó sama rci, nač máme milovat,
když v lásku ani sami nevěříme,
nač hledat asyl tam, kde bouř a chvat,
kde šťastným, kdo jen v hrobě dříme?

Nač ku životu lákat staré sny,
když cizí jsou nám smavé jejich reje?
Nač v jeseni se vžíti do vesny,
nač plakat, když se život směje?

Ten nudný život — prázdná hostina,
při které jenom hlad a žízeň cítíš,
kde citů plamen, který zhasíná,
pro věčnost nikdy neroznítíš;

Kde najdeš štít na konci zápasu,
když z ruky slabé vypadnul meč tobě;
kde květy, jež jsi chtěl mít do vlasů,
vyrostou v posměch na tvém hrobě.

Nač tedy kol mé skráně otáčí
tvá ruka lásky růži zkrvavělou?
Nač zápal ten? — Mně slza dostačí —
já spokojím se s immortelou!

IV.

Den vedle dne co hluchý květ,
květ divokého máku!

Neruda.

V brnění.

Odvrhni pohár klamných přeludů,
vždyť černým klamem dávno zrezavěl,
a život tvůj, míč hravých osudů,
jak palma v poušti bolem zchuravěl;
jen v činu ještě dříme budoucnost,
jen v činu ještě spásy naděje,
a píseň tvá buď k lepší době most —
Nuž, odvrhni ten pohár naděje!

Ó marná práce marným kvílením
chtít přivolati dávno zašlý věk,
tu plýtváš citem, mrháš nadšením,
jej nepřivoláš více nazpátek!
Ty chceš-li věštcem budoucnosti být,
vše staré musíš zvrátit koleje —
ty musíš bleskem v mraky bludu hřmít —
Nuž, odvrhni ten pohár naděje!

A zhyne-li ti poupě v květu svém,
zas tisíc jiných vesna probudí,
a jsi-li zklamán v druhu důvěrném,
sám v losů černých sáhni osudí!
Ber mořem života se sám a sám,
děl paží mocnou jeho peřeje,
svůj stesk svěř pouze tiché noci tmám —
však odvrhni ten pohár naděje!

Na díle lidstva buší tisíc ruk,
proč ty jen chtěl bys o samotě lkát?
Či písně tvojí sladký čarozvuk
nemůže učit lidstvo umírat?
A nechť tvá píseň bohem nadšena
jen bludičkou se v mlze zaskvěje,
ty doby své buď hlasná ozvěna —
jen odvrhni ten pohár naděje!

A o svůj hrob se nikdy nestarej,
což na tom, spí-li básník zneuznán,
vždy o půlnoci divých mračen rej
nad tebou zpláče běsným vichrem hnán,
však dokud žiješ, buď vždy připraven,
když na tebe se život zasměje,
vždyť prchne vše jak sladký lásky sen —
Nuž, odvrhni ten pohár naděje!

Udeř v strunu!

Oko mdlé na štítu nebes
stíhá blesků tajnou runu,
vzduch se chvěje šumem divým:
Udeř v strunu! Udeř v strunu!

Nadšení oř bleskem schvácen
pode mnou se v propast kácí,
ve života knize listy
hněvu anděl dál obrací.

A vlnami dny za týdny
minou v smíchu, minou v pláči,
že je svázat do kytice
struna zpěvu nepostačí.

A těch písní struna zlatá
září v duši rozechvělé,
jako sloupy blesknych mračen,
jež vodily Israele,

*

Jako bouřná blýskavice,
když se temným mrakem plazí
a tonoucím osvětluje
hloubné víry, skalné srázy.

A plá leskem svůdných očí,
po nichž mřel bys touhou divou,
jimž bys v jásot lásky změnil
píseň svoji zádumčivou.

A hle, již mi krásné ruce
růže pletou na korunu,
a v smích dívčí zní to hromem:
Udeř v strunu! Udeř v strunu!

Vykoupení.

Mne život, Sirena, chtěl tváří usmívavou
v své sítě přilákat, jak oka září hravou
had ptáče upoutá ve kouzelný svůj kruh;
o krbu rodinném mně svůdnou šeptal báji,
na jehož výsluní měl k ideálů ráji
se pozvednouti duch!

Tu zlatou kadeří, tam oka čaroleskem
k mé duši hovořil: Nač žíti tmou a steskem,
bez přátel, bez lásky chceš jíti sám a sám?
Ó pohleď, stáří jde, na srdce padnou sněhy.
a život podmele tvých snův a rájů břehy,
a vášně pochodní tvých tužeb sežhne chrám!

Pak píseň nepřijde, ta holubička bílá,
by křídlem soucitným ve dne žáru ochladila
tvou rozpálenou skráň, kolébku myšlének,
kde květem čarovným tvé sny a tuchy zrály
a v žití prohlubeň z nadšení slunce slaly
svůj zlatý paprslek!

Jak modla skácí se duch náhle osiřelý!
Na popel vychladne žár tvého srdce vřelý
a v něj pak sřítí se hrad vzdušných přeludů!
I budeš sám a sám, jen hroby tobě zbudou,
ni paprsk v šero tvé, ni květ v tvou jeseň chudou,
míč sporných náhledů a oběť osudu! —

Leč s okem nadšeným, jež ve budoucnost zírá
i s ducha mladostí, jež nikdy neumírá,
já věnec sundavám, jejž závist strhala;
mně vaše přátelství jak upír sedí v týlu,
mně hnusný soucit váš i slzy krokodilů,
jež zloba vylhala.

Já často byl již sám, když kraj mých snů se šeřil,
mne opustili již, kterým jsem nejvíc věřil,
jak listí žloutnoucí opouští suchou snět;
můj život sosna jest, jež orlí hnízdo nese,
a bleskem sžehnuta se nad propastí třese . . .
leč orel — dal se v let!

Já lásku s přátelstvím jak nalomená vesla
již dávno odhodil; však třeba loď má klesla,
než vašim bludičkám se raději svěřím tmám!
I v mukách zajásám: »Má vroucí duše žije
jen tobě, přírodo, a tobě, poesie!
Vším druhým pohrdám!

Mé štěstí v přírodě! — Když západ hoří zlatem,
na čele večera měsíce sponkou spjatém

když stíny, kadeře, se rojí v směsici,
když ruka tajemná se loudí šerem háje,
až hymny šumí strom a mech kouzelné báje,
až vstoupí kněžna noc na hvězd trůn zářící!

Když kráčím doubravou, svět zahalený v páry
v obrysech nejistých v kouzelné splývá tvary,
a slunce východní, jak lampa z opálu,
tu šlehne v lesní krov a keř ozáří blízký,
jak trůnil by v něm Bůh! – – Tam v zlaté obelisky
bříz kmeny promění, hloh v loubí z křišťálů!

Když sedím pod skalou a slunce zdřímlo v trávě,
a v řasách lupení když po jezeře hravě
ve květů zrcadle svůj hledám obličej,
co zatím polétá mé písně hravá sloka
po keřích, po listí, jak vážka zlatooká
kraj křídel duhový nořící ve vln rej!

Když v chvílích půlnoci, kdy v šeru svět si hoví,
má lampa kmitá se ve jizbě na podkroví,
jež tiskne okno své v střech mračné průčelí;
když vítr honí sníh a jako šakal vyje,
u krbu Shelleyho a Huga poesie
číst v tichém veselí;

A v nocích hvězdnatých když města ruch se ztajil,
v tu báseň největší, již světa velduch zbájil,
v ten zlatých světů vír, v tu propast etheru
se ztratit myšlénkou, jak v moři kapka mizí,

zřít spící přírodu, lem zlíbat její řízy
a hledat nadšení a novou důvěru:

To život jediný! Zde blaha číš se pění!
v tom vzletu k výšinám jest z bolů vykoupení,
to nesmrtelnost je, v níž věčný úděl mám!
I jásám v bolestech: Má vroucí duše žije
jen tobě, přírodo, a tobě, poesie!
Vším druhým pohrdám!«

Originálnost.

Slunce, vzduch i pestrý motýl,
vše jest novým poupěti,
když se úzká vazba jeho
novým jarem rozletí.

Tak i já jsem děcko malé,
do světa se zadíval,
vše mi bylo krásným, novým,
já jsem nikdy nezíval.

V posled zvšední muž i žena,
lhostejný to věru dav,
a to lásky kvítí pestré
promění se v bolehlav.

A tvůj život boluplný
lovce stopa v pralese,
svadlým listím upomínek
budoucnost ji zanese.

A ty rány trpkých klamů
nikdo v světě nezléčí,
tu pak hledáš v umírání
originál největší!

Ó snové mládí . . .

Ó snové mládí, mám vás zapotřebí,
jak mrtvá láska růží do vlasů,
jak zpěvu pták, jak duše snův o nebi,
když v posledním se chvěje zápasu —
ó snové mládí, mám vás zapotřebí,
v mé lásky rakev poslední jste hřeby!

Teď život jde — já slyším jeho křídlo,
jak divoce mi šumí nad hlavou;
jak letí orel v skalní svoje sídlo,
když černá bouře táhne doubravou,
tak život jde — já slyším jeho křídlo,
a v ledný krystal srdce moje stydlo.

Hle, kde ten citů divokrásný plamen,
jenž řadou roků zářiti měl v svět?
Kde nadšení svit, kde jest slávy pramen?
Já ve snu pil a suchým zůstal ret! —
Hle, onen citů divokrásný plamen
dal sotva verš mně na můj hrobní kámen.

Ó snové mládí! Je to krátká chvíle,
když lesk váš září mladých do zpěvů,
kdy v život vejdou vaše plachty bílé
a s nimi ráj pln čárných úsměvů!
Ó snové mládí! Je to dlouhá chvíle
jít od kolébky bez vás — ku mohyle!

Jest dlouhou plavbou . . .

Jest dlouhou plavbou cesta k umění,
má přístavy své, tiché ostrovy,
má srázy, mlhu a co horší jest;
má nepřehlednou, širou vodní pláň,
kde, jako motýl větrem zahnaný
od květných břehů moře, umdlí duch.
Sen o kráse, jenž zdál se v kolébce
být jeho věnem, zmizí docela;
jen v kapce rosy, v dechu bílé růže
neb v slze ženy, v děcka úsměvu
on vidí kmitat jeho paprslek,
leč zachytit jej — marné snažení!
A darmo zajde v lesů tklivý chlad,
v pláň oceanu, v města bouřný šum,
v stín samoty i v lidských dějin báj;
vždy postihne jen retem prahnoucím
kraj poháru a řízy obrubu,
a znova hledá, touží, přemítá.
Tu často v druhů bujném veselí,
kdy vtipem, smíchem hovor přetéká,
jak šumnou pěnou číše kypící,
cos jeho skráně v letu dotkne se,
jak zlaté křídlo edenského ptáka,
a tajemný hlas k němu promluví:
»Jsem myšlénka, ó pojď, chci tvoje být!«

On poslechne, ať přátel zvučný smích
se rouhá jeho vzletu, poslechne,
at nedočkavá láska v objetí
jej vlákati chce sladkým zarděním.
On jde a cestou v pustých ulicích
mu kynou s výše milé, známé hvězdy.
Sen blaha v duši vkročí v jizbu svou,
chce v tuto chvíli život zahrnout,
teď konečně chce svým, chce tvůrcem být!
Leč udivený trne, jeho myšlénka
již zmizela jak přelud na poušti:
před ním ta šírá, nedohledná pláň,
on motýl v moře větry zahnaný!
Tu v sebe jde — leč tam, kde duši měl,
tam zeje na něj propast bezedná,
se srázů jejích hřímá katarakt,
z tmy do tmy jeho vlny valí se
a jedna k druhé volá: Nekonečnost!

A znepokojen, zděšen vrátí se,
a s němým úsměvem jej vítají
zas bílé stěny chudé jeho jizby
a s výčitkou dí k němu: »My jsme život!«

Mater dolorosa.

Já kráčím od kláštera
tou starou alejí,
a s jarním teplem v duši
mé sny se vracejí.

Hle, obraz matky boží
na lípě zavěšen,
a duší mou to táhne
jak dávno zašlý sen.

Ó jaký div! Ten obraz
ukrytý pod květy
tam sama zavěsila
má matka před lety!

A nyní jsem se dlouho
v ten obraz zahleděl,
a v duši mojí trpkost
a v duši mojí žel.

Mním, že vyrůstá vedle
  postava matčina
a na rtu jejím chví se
  modlitba za syna.

To oko zarosené,
  ta ústa zsinalá,
to matka, když mé čelo
  naposled líbala . . .

A opět zvolna kráčím
  dál stromy sám a sám,
však jarní sny z mé duše
  ty mizí — Bůh ví kam!

Příteli J . . . T . . .

Ó jak mi drahá tvoje bledá hlava,
již nedotknul se nikdy ženy ret;
zdá se být chladna — a přec horká láva
z ní pramení se tklivou písní v svět.

A srdce tvoje, hrobka v Getsemanu,
kdy světa spása dřímala v ní sen.
Když u tebe v předtuše zbožné stanu,
rci, anděle, zda kámen odvalen?

Jsem posud dítě. S odvahou však lednou
chci v proudu žití po boku ti stát,
jen v ducha svého propast nedohlednou
přej nahlédnout mi jenom jedenkrát!

Večer v jeseni.

Jak mroucí vzpominka se nad západem chvěje
to slunce hasnoucí a zírá bez naděje
v bor tichý, ztemnělý schnoucími větvemi;
pro mlhu nevidím již cestu před očima,
mně vlastní slza dí, že blíží se již zima,
že svadly moje sny jak listí po zemi.

Ves v šeru pode mnou se v noční mlhu tají.
tam okny chatrčí již světla prokmitají,
tam blaženost a mír při krbu rodinném;
na prsou ženy muž tam na vše zapomene,
tam mladost nad dětmi kouzelné duhy klene,
tam svadlá naděje zas klíčí sladkým snem.

Krb rodinný a mír... Ó tklivá, krásná báje!
Kdo s bohy vešel v boj, by urval jim kus ráje,
ten štěstím domácím se sotva skonejší!
On může ku hvězdám svou duši v písni vznésti,
bouř, hrom a vichřice dá peruť jeho zvěsti...
Žel! V srdce hlubinách je stokrát bídnější!

Acherontia atropos.

Zas jara vřelým políbením
se rozesmály lučiny,
a stará lípa u hřbitova
své ptactvo vítá z ciziny.

Pod lipou cesta k modrým horám,
i já jsem druhdy po ní šel,
tož do světa své štěstí hledat —
však, že je mám jsem nevěděl

Tu prvním krokem štěstí moje
při prvním prchlo loučení,
jak motýl prchlo zlatokřídlý,
když listí žloutne v jeseni.

A já se po něm darmo honil,
div že mi stačil šírý svět,
ba k nebi až má píseň za ním
svůj rozepjala orlí let.

A prchly roky; na mém čele
již stopy svoje nechal čas,
pod lipou stojím na rozcestí
a po svém štěstí ptám se zas.

Či tak jest život velkým hrobem,
že všecko, všecko pochová? —
Však aj, tu vznáší velký motýl
se ke mně od zdi hřbitova.

A křídel jeho lehké chvění
zní jako tichá žaloba,
a na černé se hlavě bělá
umrlčí lebky podoba.

Na tmavém těle šedé čáry,
jak runy v divném spojení.
snad chmurná báj to mého štěstí,
jež více není k splnění.

Červánek hasne na západě
a v klínu noci dřímá den —
já našel opět svoje štěstí . . .
buď Pánu dík — jsem spokojen!

*

Nad jezerem.

Kde jaký květ žár paprskový sehnul,
na stromy u cesty prach šedý lehnul,
pták svěsil hlavu v křoví:
pod šípy slunce puká země holá
a každou rýhou »žízním« k nebi volá,
leč nebe neodpoví.

I v lesa hloub jak dusné ticho vniklo . . .
Přes cestu lenivě se hádě smyklo
a hnulo travou žlutou;
jak listím slunce paprslek se vkrádal,
žár teskný ze všad v obličej mi padal
zdí stromů nepohnutou.

Dál! — Náhle olší temná stěna řidne,
mé oko v dálce šedou skálu zhlídne,
hle, jezero spí pod ní! —
Jak slza leží v kapradí a býlí,
jen buk a javor nad vlny se chýlí
a hloh a růže vodní.

A nevím proč a sedám na kamenu,
a zřím, jak slunce pere v skalní stěnu,
jak hoří na hladině,
jak svadlý list se choulí v lesním loubí,
jak vodní pavouk v mlhovité hloubi
v své síti visí líně.

A duše má se v hloubi pozachvěla,
jak mlhou kraj, tak hlava má se tměla,
z vod něco slyším zníti . . .
Dnes je ten den, kdy tůň svou obět žádá,
— tak lidu báj se v moji mysl vkrádá —
chceš jí, mé srdce, býti?

Tu vítr šepce, jenž spal ve kapradí:
»Ó pojď, ty nevíš, jak ta voda chladí!« —
Tu vlna šumí vlně:
»Náš nový druh, jak v objetí mu klesnu!« —
a rákos stená, bříza kývá ve snu
tak tiše, tajuplně! . . .

A srdce moje svírá kouzlo cizí,
mně zdá se, s žitím všecko že mně zmizí,
tak bolestně! — Tak záhy!
já cítím v chvíli té, můj život parný
jak letní den, a jak poušť jednotvárný
že mi až příliš drahý! —

Již noční stíny táhnou lesním šerem,
já posud sedím v dumách nad jezerem
i nad myšlének tokem;
jen měsíc v mlze bdí nad pustou hrází
a tiché laně dívají se z mlází
svým velkým, vlhkým okem . . .

Matce.

Hle, sotva moje píseň váhá
se odvážiti do světa,
již na tvé hlavě, matko drahá,
vlas šedinami prokvétá.

Vlas rychle zraje ku šedině,
však píseň k lauru zdlouhavě. —
Ó matko! Za sny na tvém klíně
dám všecko snění o slávě.

Světlo!

Památce Josefa Manesa. —

Jak pálí dlažba! Kam zrak pohlédne,
jak dusno všady! Slunce poledne
rostoucím stále vedrem všecko tíží.
Nač tam se kupí lidí směsice?
Co stalo se? — Kol rohu ulice
teď zahnul zástup a již k nám se blíží.

Dav stále roste, větší dětí shon;
křik podivu a smích: »Hle to jest on!
zas o poledni s lampou světlo hledá!«
Kdo je to? — »Nu, ten malíř bláznivý!«
Dav rozstoupil se — pohled truchlivý!
Ten sdraný šat i tvář tak děsně bledá!

Hle, krátí blíž! Žár vášní divokých
mu šlehla z důlků očí hlubokých
přes ušlechtilé tahy obličeje;
na vráskovité skráni strastí hnět!
Slyš! »Světlo, světlo!« Volá bledý ret,
a v ruce kahan hořící se chvěje.

Ó velký význam spí v tom utajen!
I on byl šťastným, on též míval den,
když slunce ducha v hrudi jemu květlo.

To zhaslo nyní, pouť jen do kola,
on vidí tmu, když slunce plápolá,
a o polednách musí hledat světlo!

Ta skráň se chvěje od líbání Mus.
na čele tomto trůnil genius
a hrál s vlnami citů vzbouřenými.
Ó proč nad lemy světa duši vznes'?
Teď blesky bohů schvácen v propast kles'
i s myšlének svých oři plamennými!

Ó smějte se! Ó křičte jenom dál!
Vše toto geniu svět v úděl dal.
Hle, Prometheus, Diogenes druhý!
Ó smějte se! — To kletba člověka,
jenž v srdci bůh se bohů neleká
a v tvář jim hodí okovů svých kruhy!

Ó smějte se! — Hle, skácen svatoháj,
hle, modla v prachu, zasypán jest ráj!
Tu starou pravdu věky nepromění:
Když z věnce slávy sprchnou lupeny,
dva hadi zbudou, z nichž byl spletený:
ten jeden posměch, druhý pohanění!

V jeseni.

(Bohdanu Jelinkovi.)

Šla jeseň okolo a s kadeří mou hrála,
v mé okno hodila tak mnohý žlutý list,
se stromu života je všecky nasbírala,
ten láska schvátila, ten žal a nenávist.
Tu plané růže květ již polo v umírání
a svěží do pola sní o krásnějších dnech . . .
Můj příteli! Těch růží na tvé skráni,
těch růží v srdci tvém se netkne zimy dech!

Ten chmurný život náš buď tobě uschlou snětí,
na niž si usedl jak ptáče zemdlené.
Ó zpívej, zpívej dál! Nechť bouře z dálky letí,
i v bouři píseň tvá si duhu vyklene!
A když tvá praskne snět v posledním zasténání,
nač dal ti křídla bůh? Nuž, k nebi dej se v spěch! —
Můj příteli! Těch růží na tvé skráni,
těch růží v srdci tvém se netkne zimy dech!

Šla jeseň okolo a s kadeří mou hrála.
Ten svadlý, mrtvý květ mne vždycky zabolí!
Těch písní souzvuky, v nichž duše naše tála,
ó pověz, co jsou víc, než květy na poli!

Jen vdechni v píseň svou své lásky požehnání!
Co je ti podzimek? Co nám jest časů běh? —
Můj příteli! Těch růží na tvé skráni,
těch růží v srdci tvém se netkne zimy dech!

(Psáno v září 1873.)

Requiescat!

Uhasla světla; jen v té chýži
to mezi stromy prokmitá.
jak v němém bolu slza lásky
pod černou brvou ukrytá.

Jen hvězdy bdí. — Ó spi jen tiše
kol obestlána růžemi!
Vždyť na nebi je tolik krásy
a tolik smutku na zemi!

U zdi hřbitovní.

Co život utratil, to všecko hřbitov schová.
Co chce ten pomník zde, ta deska mramorová,
co v písmu zlaceném ten chlubný, zvučný rým?
To všechno klesne v prach! Vše musí zahynouti,
až se tu zastaví čas obr na své pouti
a dotkne se těch křížů prstem svým!

To tělo bezduché by neroznesli supi,
na pole zřícenin zas trosky člověk kupí
a v hřbitov jediný promění záhy svět;
jak dítě zaplesá v svém trpasličím vzdoru,
že jména jeho zvuk, jež vryto do mramoru,
číst bude potomek několik krátkých let!

Tak s tělem. — Kde však duch?... Ó báje nevýslovná!
kdo s víry tušením tě ehladnou myslí srovná,
kdo zmiji ukrotí, jež sluje pochybnost?
Kdo stanoví ten cíl, kam žene se vír světů?
Když víra oněmí, kdo duši tvé dá vzletu,
kdo v říši duchů hvězdný sklene most?

Zda v letu nádherném duch pluje lesklou vlnou,
zda ztrácí v etheru se propast tajuplnou,
zda najde splnění všech nadějí a tuch?
Jest v stálém přechodu svět v sobě uzavřený?
Či jiné duše s ním jsou služebnými členy
kdes v říši neznámé, jíž vládcem jest sám Bůh?

Neb v těle zároveň zda rozpadne se prachem
jak zářná bludice, jež v letu blankyt nachem
a jisker přívalem zbarvila na chvíli?
Či v těle zůstává a do rakve se vkládá,
a v novém životě zas nové dumy spřádá,
jak plachý stín ve stínech mohyly?

Či s nebes výsosti v náš bludný život shlíží
a těla svého rov si hledá mezi kříži,
zří lebku, v které plál, jak ničí červa hlod,
a zří a počítá, kdo z lidí tady kleká,
a strachy chvěje se a na vzkříšení čeká,
a mísí bolest svou ve světů chorovod?

Kde hledat odpověď? — A přec mír pravý dýše
z těch rovů věnčených, na které klepe tiše
list svěží břečtanu svým prstem zeleným;
ti mrtví tiše spí jak růže na jich čele,
jak v duši básníka myšlénky osamělé,
než v let je spojí k zpěvům nadšeným!

Ó jistě mrtví zde též myšlénky jsou boží,
na těla zjasněná jimž z nachu křídla vloží,
jež jedním dechem svým Bůh změní v anděly,
by v jeho obrovskou nádhernou epopeji
nad rumy vesmíru v bouřících živlů reji
ve zlaté harfy hvězd hossanah zapěli!

Na pustém břehu.

Jen vodní pláň, kam zemdlený zrak sáhne,
jen sotva vítr vlny zčeří líně,
po vodě v dálce plachta bílá táhne
jak racka křídlo nebes ve hlubině.

Štít chatky rybářské se větrem kývá,
nad ním se staví řady těžkých mraků,
a z nich král bouře dívá
se na krb zbořený, do hnízda mořských ptáků.

Snad vědět chce, zda ztuhlo křídlo jejich,
by věstbu jeho hněvu nesli světem —
Ha, již je vyplašil a po peřejích
již táhnou v dálku rychlým, tichým letem.

Já hledím za nimi — jim ve zápětí
jak vítr vstává, vlna kypí jekem,
jak dále, dále ptáci k lodi letí
a stožár s teskným obletují skřekem.

A hledím za nimi — a myslím v duši:
tak i má píseň v širou dálku pluje,
i ona bouři tuší
a srdce soucitná ve pláči obletuje;

A prosí o domov a stená, úpí,
již za ní bouře, života bouř táhne . . .
Já nedomyslil — páry v mrak se kupí . . .
Jen vodní pláň, kam zemdlený zrak sáhne.

EPILOG.

Jen jeden paprslek, bych mohl procitnouti!
Jen jeden vzduchu proud, bych dýchat mohl zas!
Jen jednu růži sem v života drsné pouti,
a v sykot závisti jen jeden lásky hlas!

V praskání stožárů, kdy povzdech na rtu vázne,
od břehu druhého jen pozdrav jediný!
Ve zapomnění noc, ve stíny její prázdné
jen lístek břečtanu ve sporé šediny!

A divíte se snad, že vírem překypělo,
co v svatém tajemství jsem v duši skrýval rád?
Ó těžké tajení, kdy mluví zrak i čelo,
kdy prázdné srdce mé jak zpustošený sad.

Tu musí v bolestech má duše mluvit tichá:
tak mluví hvězdy k nám v radostném záření;
tak mluvit musí bor, čím do něho máj dýchá,
tak mluví vůní květ a písní nadšení!

Ó sladký hovor ten, ať půlnoc hvězdosmavá
jest svědkem jeho snů, ať moře pustý břeh,
ať srázy ledných hor, básníka jizba tmavá,
ať břehy jezera, ať lesů hebký mech;

Ať hradů omšených ztemnělé rozvaliny,
ať hřbitov vesnický, kde s lunou bloudím sám,
na dávných bojištích ať praotců to stíny,
ať ptactvo v odletu ku jihu končinám!

To jedno jest — já vím, že při mé písni prosté
tou drahou života ve obzor mlhavý
ti jedni přátelé, ti druzí chladní hosté
a třetí cizinci se u mně zastaví.

A mnohý slyším hlas: »Co nám je píseň tato?
tu stokrát slyšeli jsme z lepších zníti strun;
nech sobě slzí rmut a nám dej činů zlato,
než do vln zpěněných tvůj bouře srazí člun.

Jen stále bol a stesk! — Ty všecky boje známé
ať trpí zmužile, kdo slout chce člověkem!
Jak růže na hrobech tak v žití píseň klame,
co nebe vzalo nám, nevrátí nikdy zem!

A proto vesele jen udeř v zpěvnou strunu,
pěj času zápasy, pěj lásky ples i hněv,
pěj moře s perlami, s hvězdami noc i lunu,
i víno pohárů i víno z retů děv!«

A dále žene se jak moře rozbouřené
ten plachý, hlučný dav bez cíle, bez směru.
leč kdo nad srdcem mým z nich palmu míru sklene,
když mého žití den se schýlí k večeru?

Kdo vloží ruku svou na rozpálenou skráni,
kdo staví srdce tluk, když vášně rej v něm hřmí;
kdo sladkým úsměvem mně vdechne požehnání,
by sluncem zaplálo, když kolem již se tmí?

Zda může to učinit ten obraz čarotklivý,
jenž letí jako stín mých snění zrcadlem?
Zda v skále vypráhlé lze pramen vzkřísit živý,
zda vůni, rosu, lesk ve květu uvadlém?

Ó plaché, marné sny! Ó naděj' věčně živá!
Ó sladkých klamů hry! Ó tajné tušení!
Ó perly drahých slz! Ó vzdechů hudbo tklivá!
Ó ňader záchvěvy ve bouřném vlnění!

Ó tichá modlitbo! Ó písni žalující!
I celý živote — což jste než pouhý klam?
Ó sade tužeb mých, ty's krajina se tmící,
kde smutku náhrobek v mlčení stojím sám!

A přece píseň má ze srdce letí vzhůru
jak růží sladký dech nad tvými ňadrami,
jak rosa v květinu, jak motýl do azuru,
a směle ve zápas jde s bouří, mlhami.

Vždyť musí v bolu svém promluvit duše tichá,
tak mluví hvězdy k nám v radostném záření,
tak mluvit musí bor, čím do něho máj dýchá.
tak mluví vůní květ a písní nadšení!

OBSAH.

Str.

I.

Z dalekých cest (I.—II.) 7
Opuštěný 9
V samotě lesní 10
U jezera 12
Tak sám! 14
Odpověď 16
Hvězdám! 17
Na mýtině 18
V červáncích 20
V zimě 21
Tajemství lesa 22
Tažné ptactvo 24
K oblakům večerním 25
Na břehu 27
Po západu 29
V mechu 31
V mlze 32

II.

Fata morgana 37
V dobách pokušení 38
Zapomenutým! 40
K číši 42
Z krčmy života 45
Noční návštěva 48
Na kostru samovraha 54
Nad propastí 57
Zpustlý hřbitov 60
Morituri 62
Svému duchu 64

III.

Lístky routy. I.—VI. 69
Sežloutla ta lípa 75
Zlomky z deníku. I.—IV. 77
Ty neviš 82

Str.

V tvém srdci 84
Reliquie 85
U tvých nohou 87
Před obrazem Madonny 89
Myrta — cypříš 92
Ty jistě řekneš 93
Do album 95
Po letech 97
In doloribus 100
V zamyšlení 103
Vzpomínka 106
Resignace 109
Dle Tennysona 113
Kdysi? 114
Belladonna 116

IV.

V brnění 121
Uděř v strunu! 123
Vykoupení 125
Originálnost 129
Ó snové mládí 130
Jest dlouhou plavbou 132
Mater dolorosa 134
Příteli J . . . T 136
Večer v jeseni 137
Acherontia atropo- 138
Nad jezerem 140
Matce 142
Světlo 143
V jeseni 145
Requiescat! 147
U zdi hřbitovní 148
Na pustém břehu 150

Epilog 153

PG
5038
F8A17
1895
díl 13

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Nakladatelství

J. OTTO

v Praze